

Verksamhetsberättelse 2021

Svenska institutet i Athen

SWEDISH
INSTITUTE
at ATHENS

SWEDISH
INSTITUTE
at ATHENS

Utgivare Stiftelsen Svenska institutet i Athen (SIA)

Adress i Grekland Mitseon 9, 117 42 Athen, Grekland
swedinst@sia.gr

Adress i Sverige Skeppargatan 8, 114 52, Stockholm, Sverige
sia@medelhavsinstituteten.se

Hemsida www.sia.gr

Webbportal <http://medelhavsinstituteten.se>

f SwedishInstituteAthens

@ swedinst

▶ Swedish Institute at Athens

Layout LYNXDesigners & Eleni Androvic

Tryck och bindning Davias Graphic Arts

Översättningar Jenny Wallensten

© Stiftelsen Svenska institutet i Athen

På omslaget Svenska institutet i Athen, Mitseon 9, Athen. Foto: Vasilis Theodorou.

Innehållsförteckning

Allmänt om verksamheten vid Svenska institutet i Athen 2

Institutet i Grekland 3

Institutet i Sverige 3

Direktörens introduktion 4

Forskning 5

Fältarkeologiska projekt 6

Asine 6

Kalaureia/Poros 8

Palamas/Vlochos 10

Pergamos 11

Pireuslejonet 12

Personalens vetenskapliga verksamhet 13

Stipendiater 15

Gästforskare 20

Konferenser och workshops 21

Seminarier och föreläsningar 22

Publikationer 23

Infrastruktur för forskning 24

Undervisning 26

Universitetskurser 27

Övriga kurser & utåtriktad verksamhet 27

Kultur 29

Kulturverksamhet 30

Gästhemmet i Kavalla 33

Personalen 38

Styrelsen 38

Tack 39

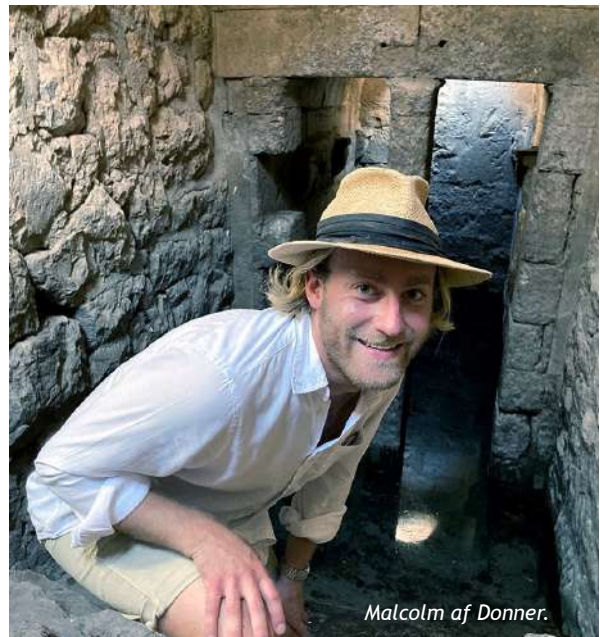

Allmänt om verksamheten vid Svenska institutet i Athen

Svenska institutet i Athen (SIA) är en stiftelse som verkar inom forskning, utbildning och kultur. Institutets ändamål är enligt stadgarna:

- att främja utforskandet av Greklands antika kultur
- att förmedla kunskap därom och därmed berika vår egen kultur
- att stimulera och understödja kulturutbytet mellan Sverige och Grekland

Kärnan för verksamheten utgörs med andra ord av arbete inom det antika Greklands arkeologi och historia. Institutets profil har dock breddats under senare år och inkluderar även studier av senare perioder liksom andra greklandsrelaterade ämnen inom samhällsvetenskap och humaniora. Arkeologiämnets tvärvetenskapliga karaktär innebär att Institutet dessutom ofta arbetar med kollegor från naturvetenskaperna.

Den vetenskapliga verksamheten inbegriper arkeologiskt fältarbete, intern och extern forskning, föreläsningar och löpande seminarier, konferenser och workshops, universitetskurser och mästarklasser på avancerad nivå samt forskningsfrämjande via stipendieutdelning. Institutet arbetar även för att främja ett kulturutbyte mellan Grekland och Sverige. Inom ramen för detta organiserar vi evenemang som exempelvis foto- och konstutställningar, författarträffar, konserter och filmvisningar. Institutet arbetar också aktivt för att skapa nätverk mellan yngre svenska och grekiska konstnärliga utövare, genom samarbeten med högre institutioner för konst och musik i de bägge länderna.

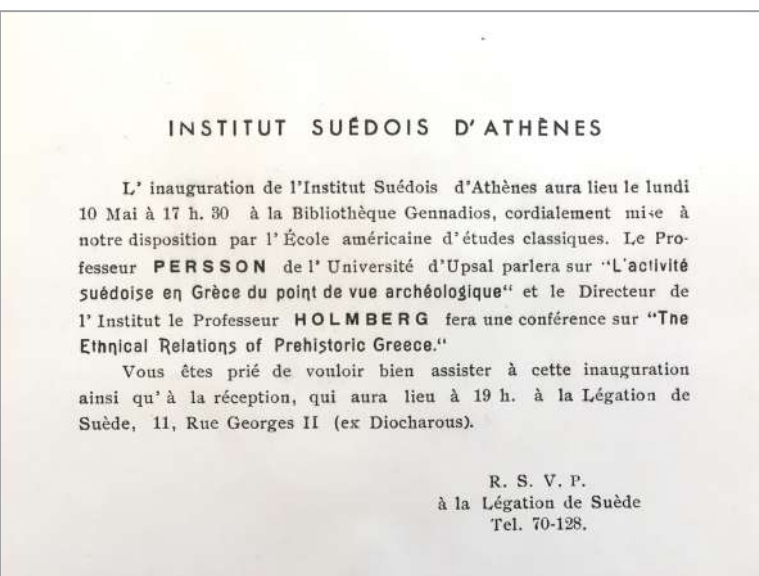
Institutet i Grekland

Institutet grundades 1946 och slog upp portarna för verksamhet 1948. Idag räknas vi till de 19 så kallade "arkeologiska skolorna" aktiva i Athen. Denna status ger oss rätt att utföra arkeologiskt fältarbete i Grekland, något som samtidigt medför skyldighet att presentera vår resultat vid en offentlig sammankomst (Årsmötet), erbjuda öppna bibliotekssamlingar

(Nordiska Biblioteket) samt ge ut en vetenskaplig tidskrift där de arkeologiska resultaten publiceras (*Opuscula*, utgiven tillsammans med Svenska institutet i Rom). Vår verksamhet på plats i Grekland regleras av grekisk lagstiftning vilket innebär att Institutet har vissa plikter gentemot även mot sin grekiska huvudman, dvs. det grekiska Kulturministeriet.

Institutet i Sverige

Institutet har sitt säte i Stockholm. Där ligger även det kansli SIA delar med de två andra Medelhavsinstituten i Rom och Istanbul. SIAs verksamhet finansieras till större delen genom statsbidrag från Utbildningsdepartementet, enligt regleringsbrevet avseende anslag inom området utbildning och universitetsforskning. Den arkeologiska verksamheten finansieras av externa anslag.

Inbjudan till invigningen av Institutet den 10 maj 1948.

Institutet är aktivt också i Sverige. Ordförande Ruth Jacoby presenterar verksamheten på Medelhavsmuseet i Stockholm.

Direktörens introduktion

Också 2021 kom förstås att domineras av pandemin. Med undantag av ett litet fönster på ett par veckor i januari sattes Grekland i lockdown fram till mitten av maj. Samhället öppnades sedan successivt under sommaren, i takt med att vaccinationsgraden steg. Under höstterminen, då smittspridningen åter tog fart, valde Grekland att istället för att stänga att starkt begränsa vardagen för icke-vaccinerade genom att kräva vaccinationsintyg för att få komma in på restauranger, affärer, biografen, gym, och så vidare.

På Svenska institutet i Athen anpassade vi åter vår verksamhet till rådande förhållanden. Vårterminen dominerades av hemarbete och digitala sammankomster. Också en stor del av forsknings- och undervisningsuppdraget fortsatte digitalt och utvecklades glädjande nog med stor framgång. Vi nådde under 2021 på så sätt en större publik för våra seminarier och föreläsningar, liksom en ny stor grupp av allmänintresserade svenska deltagare, vilka tidigare enbart kunnat komma på de evenemang som Institutet arrangerat på plats i Sverige. Många personer hörde av sig för att uttrycka sin uppskattning, vilket verkligen värmdes. På sätt och vis blev det en liten kompensation för det faktum att vi under stora delar av året inte kunde ta emot gäster vare sig i Athen eller i gästhemmet i Kavalla.

Sakta men säkert satte den arkeologiska verksamheten igång igen efter det stillastående 2020. Projekten i Vlochos/Palamas, Kalaureia och Asine kunde alla rapportera från lyckade fältkampanjer och sonderingar för ett eventuellt nytt projekt i norra Grekland verkar lovande. Jag rekommenderar alla intresserade att läsa redogörelserna från våra utgrävningar, liksom rapporterna från 2021 års stipendiater. Deras projekt, som sträcker sig från biblioteksarbete till fältkursationer, från Svenska Röda Korset till antik offerritual och brevväxling från 1900-talets början, är alla verkligen spännande och ger ett fint tvärsnitt av årets verksamhet.

Kursverksamheten kunde genomföras nästan enligt planerna. Vårens tematiska kurs om Cykladernas arkeologi gavs digitalt, men med en exkursion på plats i Grekland som fick genomföras i september istället för april. Vi kunde välkomna Klassikerförbundets två gymnasiststipendiater i juni, den stora arkeologiska kursen löpte som planerat under september-oktober och 2020 års inställda lärarkurs kunde genomföras i november. Både lärare och studenter konstaterade än en gång att inget går upp mot att undervisa/undervisas i arkeologi på plats!

Under 2021 har vi också glatt oss åt ett fördjupat samarbete med våra systerinstitut i Rom och Istanbul. Det stora infrastrukturprojekt, finansierat av Riksbankens Jubileumsfond, som syftar till att skapa en digital plattform för alla svenska arkeologiska projekt i Medelhavsområdet, kunde fortskrida som planerat och har skapat en fantastisk bas för fortsatt samverkan. Föreläsningarna om bysantinsk kultur och litteratur som hittills givits på SIA vartannat

Efter att ha ekat tomt under nästan ett och ett halvt år återvänder aktiviteterna till Institutet. Foto: Vasilis Theodorou.

år till minnet av filologen Gustav Karlsson kommer hädanefter att ges varje år, men vartannat år vid Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul, vartannat i Athen. Atheninstitutet och Rominstitutet startade vidare en gemensam digital föreläsningsserie, vilken kommer att inrikta sig på ämnen som går på tvären mellan grekisk och romersk arkeologi och historia.

Kulturverksamheten kunde även den återupptas, om än med begränsad publik och många heldigitala arrangemang eller hybridvarianter. Sveriges medverkan i Athens Jazzfestival (*Bear Garden*) och i Athens Barockfestival (*Utile Ducli*) skedde till exempel genom förinspelade konserter, medan Kavalla Jazz Sessions genomfördes "på riktigt" i ett pandemianpassat format.

Från Athen sänder vi våra varmaste tack till våra finansiärer, som garanterade ett fullvärdigt program också under en svår period. I egenskap av direktör vill jag också uttrycka min tacksamhet till SIAs personal, alla medarbetare och studenter som med kreativa lösningar och utan att knysa anpassat sig till sistaminutenändrade planer, tal inför tomma auditorier och alltför mycket skärmtid. Det är tack vare er som redovisningen för 2021 lyfter fram ett händelserikt år av blomstrande verksamhet.

Jenny Wallensten

Forskning

Bronsfynd intill tidigromersk mur, utgrävningarna i Kalaureia. Foto: Archeology & Arts magazine.

Fältarkeologiska projekt

Asine

De svenska utgrävningarna i Asine påbörjades redan 1922. Efter ett uppehåll i fältarbetet sedan 1990-talet har ett nytt projekt inletts, från svensk sida under ledning av Ann-Louise Schallin och Niklas Eriksson.

Asine revisited – en marinarkeologisk undersökning

Niklas Eriksson, Stockholms universitet & Ann-Louise Schallin, Stockholms universitet & Svenska institutet i Athen

Som inledning på en ny studie genomfördes en marinarkeologisk pilotundersökning under två veckor i oktober 2021 i havet utanför Asine och Tolon. Projektet är ett samarbete mellan den Grekiska Kulturministeriets Marinarkeologiska Enhet, Svenska institutet i Athen och Stockholms universitet, med deltagare även från Göte-

borgs universitet och företaget Nordic Maritime Group. Årets fältkampanj gick ut på att kartlägga havsbotten med en så kallad "sidescan sonar", ett avancerat ekolod, samt att dyka vid anomalier som då identifierades. I projektet ingick dessutom att undersöka havsbotten runt Kastrakiudden utanför den antika bosättningen.

Asines hamn – tidigare tolkningar

Eventuella spår av Asines hamn sysselsatte redan de tidiga utgrävningarna på 1920-talet. Otto Frödin och A.W. Persson nämner en murliknande struktur i sin publikation från 1938, vilken de lutade åt att tolka som en naturlig formation, även om de menade att möjligheten att den kunde ha använts som hamn och utnyttjats som vågbrytare för mindre fartyg också fanns.

Havsnivån utanför Kastrakiudden har stigit under de senaste årtusendena och vattenerosionen har fått delar av den hellenistiska stadsmuren att kollapsa och falla ned i havet. Stenen som fallit är nu också ihopslammad i vattnet och fastkilad i andra stenar. Det är alltså inte lätt att avgöra om formationer under vattnet är naturliga eller tillverkade av människor.

Sonarundersökning i hela hamnområdet

Mycket tyder på att Asines hamn innefattade ett stort område som sträckte sig från Kastrakiudden i öster till sundet mellan Tolon och ön Romvi i väst. Utifrån en marin arkeologisk synvinkel innehåller hamnområden i regel en massa arkeologiska lämningar. Förutom de mest självklara komponenterna, såsom bryggor, pirar och vågbrytare är det vanligt att man finner ballastmaterial (oftast sten), ankare och skeppsvrak, eftersom skepp oftast förliser på grund av stormar, läckage eller andra olyckor medan de är förankrade.

Hela området kartlades med sonaren och ett flertal indikationer på föremål på havsbotten undersöktes, men samtliga visades sig vara moderna lämningar eller naturliga föremål. Avsaknaden av skeppsvrak, ankare eller kulturlager beror antagligen på sedimentering. Havsbotten består av sand som säkerligen döljer äldre lämningar.

Hamnområdet väster om Kastraki

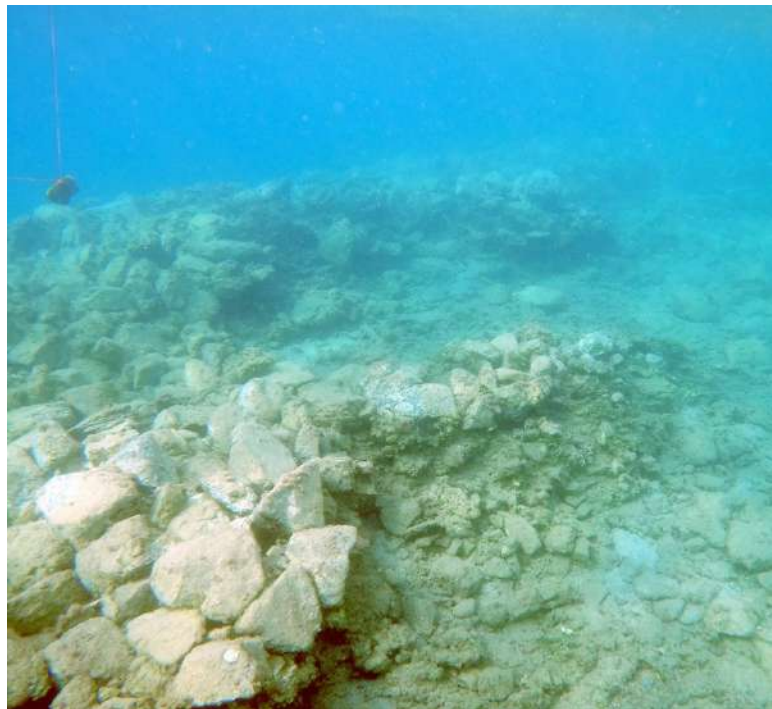
Vattnet på båda sidor om Kastraki inspekterades av dykteamet. Området dokumenterades med fotogrammetri, drönarfotografering och undervattensskisser. Den mest iögonfallande arkeologiska strukturen ligger på havsbotten i direkt förbindelse till den antika boplatzen Asine och består av en uppbyggd "plattform" av klippblock och mindre stenar. I den norra, mer välbevarade delen av "plattformen" observerades flera rumslignande strukturer. Vårt intryck är att dessa utgör resterna av mindre byggnader som var placerade där. Strukturerna ovanpå "plattformen" är svåra att tolka. Murresterna är eroderade och deformerade och i vissa fall är stenarna ihopsplammade och bildar nya former.

Direktörer: Panagiota Galiatsatou (Grekiska Kulturministeriets Marinarkeologiska Enhet), Ann-Louise Schallin (Stockholms universitet)

Vetenskapligt ansvarig: Ann-Louise Schallin

Fältansvarig: Niklas Eriksson (Stockholms universitet)

Medverkande: Panagiota Galiatsatou, Ann-Louise Schallin, Jens Lindström (Nordic Maritime Group), Spyridon Moureas (Grekiska Kulturministeriets Marinarkeologiska Enhet), Andreas Sotiriou (Grekiska Kulturministeriets Marinarkeologiska Enhet), Aikaterini Tagonidou (Grekiska Kulturministeriets Marinarkeologiska Enhet), Staffan Von Arbin (Göteborgs universitet)

I vattnet väster om Kastrakiklippan finns en uppbyggd stenplattform med förmodade byggnadslämningar. Foto: Niklas Eriksson.

Anläggningarna dokumenterades med fotogrammetri och vanlig traditionell avritning under vatten. Djupet här är omkring 2,5 meter. Foto: Staffan von Arbin.

Kalaureia/Poros

Svenska arkeologer arbetade på ön Kalaureia, dagens Poros, under en kort kampanj redan 1894. Svenska institutet i Athen återupptog undersökningarna på 1990-talet och har sedan dess utfört regelbundna studier av plats och material. Under 2021 fortsatte en internationell expertgrupp arbetet med att studera fynd från tidigare utgrävningar inne i helgedomsområdet, med speciellt fokus på fyllningen i cistern D019 som grävdes ut 2008 - 2010. Det största delen av årets kampanj inbegrep dock utgrävningar i det så kallade område L.

Arbete i område L

Anton Bonnier, Uppsala universitet & Svenska institutet i Athen

Sedan 2015 undersöker Svenska institutet område L, söder om den inhägnade arkeologiska platsen och den stora Poseidonhelgedomen i det antika Kalaureia. Utgrävningarna startades i samarbete med Göteborgs universitet för att kunna erbjuda fältkurser. Med tanke på materialets karaktär och de fynd som gjorts sedan 2015 har grävningarna dock fått en tydligare forskningsinriktning. Förutom fasta lämningar tillhörande olika faser har vi kunnat dokumentera tydliga lagerföljder med ett mycket rikt fyndmaterial som bland annat kan kopplas till etableringen av en stadsstat på platsen under slutet av 300-talet f.Kr.

Efter ett uppehåll mellan 2019 och 2020, vilket användes för materialstudier och geofysiska undersökningar, fortsatte utgrävningarna i området under 2021. Arbetet fokuserades till den yta där vi tidigare avtäckt en liten del av vad som tycktes vara en stensatt plattform (benämnd som *Feature 3*). Tillsammans med djurben och träkol, samt i anslutning till en triangelformad inhägnad byggd i murverk som inte liknar något annat på platsen. Benanalysen, utförd av Dimitra Mylona, visar på förekomsten av nötboskap och tonfisk, som tycks ha styckats för att serveras som stora portionsbitar. Benens goda bevaringsgrad samt det välbevarade träkolet kan tyda på att det är fråga om en engångshändelse. Dessa fynd är viktiga eftersom de ger oss en god inblick i kött- och fiskkonsumtion i en antik stadsmiljö (möjligen kopplat till djuroffer). Under utgrävningarna 2021 frilades en större del av anläggningen. Det visade sig dock att det inte rör sig om någon plattform utan snarare en grupp murar som omgärdar en stenpackning. Det är svårt att i nuläget definiera exakt vad installationen användes till. Förekomsten av aska, djurben, kokkärl och andra rester av finkeramik ger dock intryck av att den här delen av område L användes för storskalig matlagning. En sådan tolkning passar väl in med tidigare fynd som gjorts i området, såsom en härd precis väster om anläggningen inne i den stora byggnaden (300-talet f.Kr.) samt de stora hellenistiska förvaringskärl och den olivpress som grävdes ut norr om anläggningen mellan 2016

Utgrävningsschakten i område L efter utgrävningarna 2021.

och 2018. Omfattningen av lämningarna pekar på att matlagningen skedde i ett offentligt snarare än i ett privat sammanhang.

Hela *Feature 3* kunde dock inte friläggas och undersökas, eftersom vi hittade en serie romerska murar precis ovanför anläggningen. Murarna är mycket intressanta, då de tillhör de yngsta byggnadsfaserna i område L. I stora delar av området har vi hittat ett tjockt fyllnadslager som kan dateras till den tidigare romerska perioden (dvs. någon gång mellan ca. 50 f.Kr. och 100 e.Kr.). Innan 2021 kunde vi inte koppla samman det här fyllnadslagret med särskilt många distinkta arkitektoniska lämningar även om ett flertal påbyggnader på tidigare strukturer är synliga.

Tillsammans visar de olika lämningarna på en omfattande arkitektonisk miljö som etablerades i område L under den romerska perioden, någon gång under eller efter det första århundradet e.Kr. 2021 års grävningar avslutar det nuvarande projektet i område L, vilka sammantaget har varit mycket framgångsrika. Vi har producerat ny och viktig information om bosättningen utanför Poseidonhelgedomen liksom om utvecklingen av en mindre stadsanläggning i Kalaureia under den hellenistiska och tidigare romerska perioden.

Den romerska anläggningen ovanför Feature 3.

Den romerska golvytan i den norra delen av utgrävningsschaktet.

Direktör: Arto Penttinen

Vetenskapligt ansvarig: Anton Bonnier

Fältansvariga: Anton Bonnier och Arto Penttinen

Biträdande fältansvariga: Therese Emanuelsson-Paulsson, Monica Nilsson

Hantering av arkeologiska fynd: Arto Penttinen, Anton Bonnier, Dimitra Mylona

Konservering: Maria Tziotziou

Schaktansvariga: Monica Nilsson, Sara Eriksson

Medverkande i utgrävningarna i område L: Christos Troullinos, Julian Wareing, Georgios Stamatelos, Panagiotis Stamatelos

Medverkande i Cisternprojektet: Patrik Klingborg, Jenny Wallensten, Arto Penttinen, Dimitra Mylona, Julian Wareing, Dimitris Michaelides, Katerina Papayianni, Pelagia Theodosaki, Yorgos Brokalakis, Kristian Göransson, Maria Tziotziou

Palamas/Vlochos

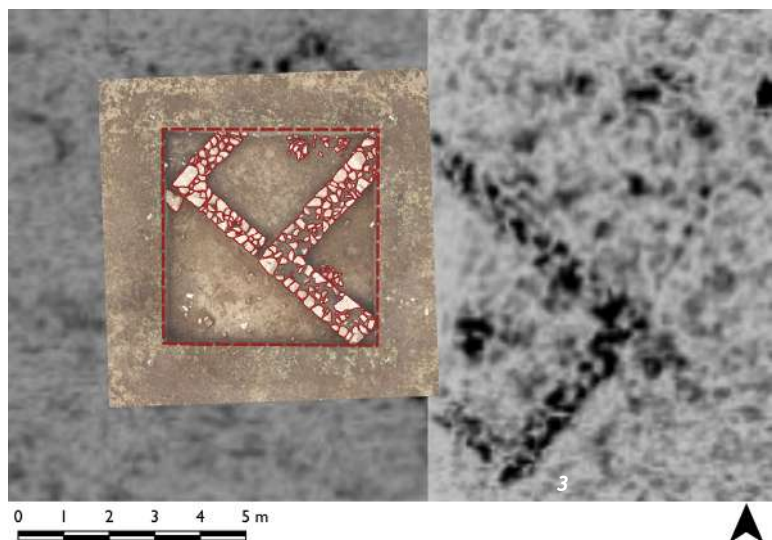
Robin Rönnlund, Thessaliens universitet & Svenska institutet i Athen

2021 blev det första egentliga året för *The Palamas Archaeological Project*, eftersom enbart mindre rensnings- och testarbeten kunde utföras under 2020. Efter att ytterligare en gång flyttat fältarbetet, kunde det grekisk-svenska projektets första utgrävning påbörjas i slutet av augusti, med ett 25 m² stort schakt mitt i den antika stadslämningen vid byn Vlochos (Bild 1).

Grävningen ledde till många spännande och oväntade upptäckter, den kanske mest anmärkningsvärda att platsen förefaller ha totalförstörts under mitten på

500-talet e.Kr. En husgrund från denna tid påträffades under grävningen (Bild 2, 3), med mängder av kollapsat taktegel och keramik från denna tid strött runt omkring. Dateringen stämmer överens med den turbulenta period på Balkanhalvön som följde efter kejsar Justinianus död 565 e.Kr., då folkslaget avarerna gång på gång plundrade de romerska områdena på det grekiska fastlandet. Flera hundra år efter att det utgrävda huset förstörts så återanvändes husgrunden under några år för en mer modest bostad, med keramik som kan dateras till mitten på 700-talet e.Kr.

Under ett par veckor i oktober-november genomfördes ytterligare en fältsäsong, denna dels med syfte att utöka den geofysiska undersökningen av den senromerska fasen (300-talet e.Kr.) på platsen, men också för att studera det tidigbysantinska fort som finns på den närliggande

1. Drönarbild från första dagen i schaktet.

2. Arkeologerna Veronica Forsblom-Ljungdahl och Elisabet Schager under utgrävningen av byggnaden från 500-talet e.Kr.

3. Flygbild av det utgrävda schaktet i Vlochos pålagd på markradarbild från tidigare undersökningar.

4. Geofysiska undersökningar av den romerska fasen vid Vlochos. Elektroresistivitmätningar utförs av Stelios Ieremias och Lewis Webb.

5. Rekonstruktion av den senromerska staden (300-talet e.Kr.) vid Vlochos med modernt flygfoto som bakgrund.

kullen Kourtikiano. Den geofysiska undersökningen inbegrep främst elektro-resistivetsprospektering (Bild 4), en metod som kan ge indikationer på huslämningar och annan begravd arkitektur. Genom att kombinera resultaten från undersökningen med tidigare arbete kan vi börja rekonstruera hur den antika staden såg ut i slutet på 200-talet e.Kr., då kejsar Diocletianus regerade i Romarriket (Bild 5).

Inventeringen av det tidigbysantinska fortet på kullen Kourtikiano gav också det spännande resultat. Försvarsverk från tre olika tidsperioder påträffades på kullens topp, det äldsta från 400-talet f.Kr. och det yngsta från 500-talet e.Kr., och det blev klart under arbetets gång att en större tidigare okänd antik boplatz finns nedanför kullens branta sluttningar. Institutets nyinköpta NRTK-GPS kom väl till pass under undersökningen, och gav oss möjligheten att mäta in försvarsverken i 3D med en noggrannhet på centimetern när (Bild 5).

Direktörer: Maria Vaiopoulou (Länsantikvariska myndigheten i Karditsa), Robin Rönnlund (Svenska institutet i Athen och Thessaliens universitet)

Vetenskapligt ansvariga: Maria Vaiopoulou, Robin Rönnlund

Fältansvariga: Fotini Tsiouka (Länsantikvariska myndigheten i Karditsa), Robin Rönnlund

Biträdande fältansvariga: Derek Pitman (Bournemouth universitet), Johan Klange (Kulturmiljö Halland)

Hantering av arkeologiska fynd: Fotini Tsiouka

Schaktansvariga: Fotini Tsiouka, Johan Klange

Medverkande: Maria Vaiopoulou, Robin Rönnlund, Fotini Tsiouka, Derek Pitman, Johan Klange, Rich Potter (Göteborgs universitet), Sotiria Ntantou, Katerina Keramida, Elisabet Schager (Statens historiska museer), Veronica Forsblom-Ljungdahl (Statens historiska museer), Lawrence Shaw (Forestry England), Harry Manley (Bournemouth universitet), Lewis Webb (Göteborgs och Oxfords universitet), Ian Randall (student), Stelios Ieremias (student)

Pergamos

Patrik Klingborg, Svenska institutet i Athen

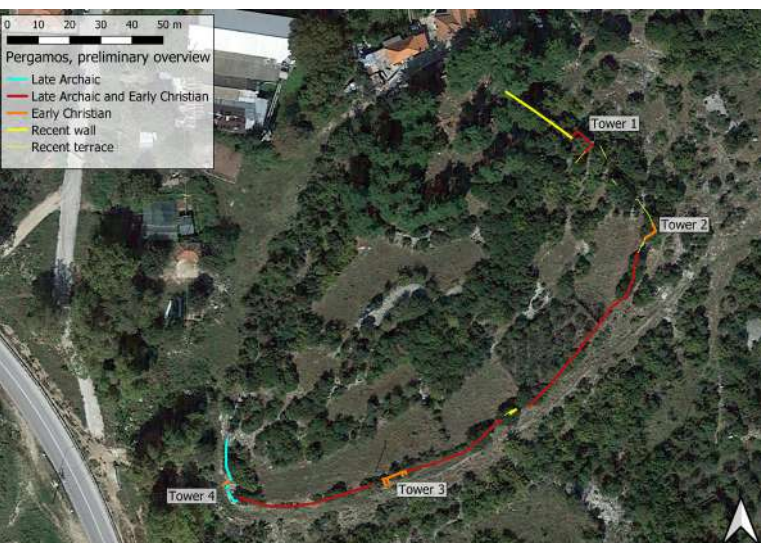
Mellan den 29 november och 8 december genomförde Institutets biträdande direktör Patrik Klingborg en pilotundersökning av den antika platsen Pergamos i dagens Mousthéni nära Kavalla i norra Grekland. Arbetet avsåg preliminärt kartlägga och dokumentera synliga lämningar på denna tidigare helt outforskade plats. Syftet var att sammanställa tillräckligt med information för att utveckla ett mer omfattande projekt under kommande år med vidare undersökningar och utgrävningar.

Siten ligger på en utskjutande höjd vid berget Pangaions fot. Trots tät vegetation syns närmare 200 meter av de antika befästningsmurarna tydligt, ibland bevarade upp till drygt fyra meters höjd. Fyra torn kan identifieras och arbetet visade att befästningarna kan dateras till två perioder: senarkaisk och tidigkristen tid. De arkaiska murarna kan antagligen identifieras med dem som Xerxes passerade under när han marscherade förbi platsen utan att attackera 480 f.Kr. (Herodotos 7. 112). I nuläget finns inga tecken på att Pergamos var bebott under hellenistisk och romersk tid. Istället kan aktivitet på platsen beläggas igen först under tidigkristen tid, troligen runt 400-700 e.Kr., då murarna reparerades.

Tack vare arbetet är det nu möjligt att planera mer omfattande undersökningar av Pergamos. Dessa planeras inom ramen av ett samarbete med de lokala arkeologiska myndigheterna under en femårsplan med start 2023.

Befästningsmur på Pergamos södra sida, c. 500 f.Kr. i så kallad stack-work teknik.

Preliminär plan över murarna.

Pireuslejonet

Jenny Wallensten, Svenska institutet i Athen

År 1688 tog den venetianske generalen Morosini med sig ett antikt marmorlejon hem till Italien som krigsbyte. Det ställdes upp i Arsenalen, där den än idag står vakt vid ingången. Men marmorlejonet vittnar inte bara om sin tillkomstperiod, det 300-talets (f.Kr.) Grekland, och kampen mellan venetianska och osmanska trupper på 1600-talet. Det är nämligen täckt av runinskrifter, som ristats på 1000-talet e.Kr.,

I modellen kan man manipulera färgsättning, ljus och skugga för att kanske finna ny information. Modell: Rich Potter.

Rich Potter och Robin Rönnlund i färd med att 3D-skanna lejonet.

med största sannolikhet av svenska vikingar. Vid flera tillfällen kom de till Athens hamnstad Pireus, där lejonet hade sin ursprungliga plats, och passade på att lämna meddelanden på dess kropp.

I november 2021 gjordes på SIAs initiativ, och med stöd från Svenska institutet i Rom och Riksantikvarieämbetet, en 3D-skanning av lejonet. Den resulterande modellen dokumenterar det sändervittrande lejonet för kommande generationer och kan kanske - analysen är inte klar - hjälpa till med tolkningsarbetet. Arbetet på plats genomfördes av Robin Rönnlund, Thessaliens universitet/Svenska institutet i Athen och Rich Potter, Göteborgs universitet.

Personalens vetenskapliga verksamhet i urval

Jenny Wallensten

Direktör Jenny Wallensten, disputerad och docent i Antikens kultur och samhällsliv vid Lunds universitet forskar främst inom antik grekisk religion och epigrafik.

Publicerade artiklar 2021

Peer-reviewed

Wallensten, J. 'The Key to Hermione. Notes on an Inscribed Monument,' *Opuscula* 14, 2021, 169-180.

Recensioner

Wallensten, J., 'Myth, Literature, and the Creation of the Topography of Thebes', by Daniel W. Berman, 2015, 2018 (first paperback), *Time and Mind* 14.1, 2021, 171-174.

Wallensten, J., 'Gudar och människor. Blicken genom historien', by Mary Beard, transl. Allan Klynne, *Medusa* 1, 2021, 42-45

Skrifter antagna för publicering

Wallensten, J. & G. Ekroth, red. *A celebration of the work of M.P. Nilsson*, Acta Instituti Atheniensis Regni Sueciae.

Patera, M. Perentidis, S. & J. Wallensten, red. *Saisir et gérer la peur chez les Grecs*, Presses Universitaires de Rennes.

Wallensten, J. 'Noms terrifiants ? Réflexions sur des épicièles divines qui inspirent la peur', i *Saisir et gérer la peur chez les Grecs*, red. Patera, M. Perentidis, S. & J. Wallensten, Presses Universitaires de Rennes.

Wallensten, J. Recension av Thonemann, P. *An Ancient Dream Manual. Artemidorus' Interpretation of Dreams*, Oxford University Press, Oxford 2020.

Gästföreläsningar, konferensbidrag och seminarier

'Theonym, epithet, designation. A re-examination of the significance of Parthenos' in the series *Noms de dieux ! Qui nomme les dieux ? Énonciateurs, destinataires, agents rituels*, Université Jean-Jaurès, Toulouse, 10 maj.

'An Underworld Goddess as a City Goddess? Demeter Chthonia in Hermione', Berner Kolloquien zur Antike, Universität Bern, 26 maj.

'Närkontakt med gudavärlden', Föreningen Svenska Atheninstitutets årsmöte, 15 september.

'Öga mot öga med guden', Stockholms universitet, 21 december.

Organisation av vetenskapliga möten

Internationella konferenser

Apotropaia and Phylakteria. Confronting Evil in Ancient Greece, June 23-25, 2021, hybridformat, Svenska institutet i Athen. Organisation med Dr. Maria Chidioglou, Greklands Nationalmuseum & Dr. Maria Spathi, Society of Messenian Archaeological Studies.

Twilight of the Gods. Greek Cult Places and the Transition to Late Antiquity, hybridformat, Svenska institutet i Athen, 14-15 October 2021. Samorganisation med The Roman Seminar of Athens.

Löpande seminarier

The Athens Greek Religion Seminar, en eller två sammankomster per månad.

Forskningsprojekt

Hermione: A Model City?, 2018- (ledning tillsammans med Dr. A. Papadimitriou, huvudansvar, direktör för den länsantikvariska myndigheten i Argolis).

Redaktionsarbete

Arbete för Publikationsnämnden vid de Svenska instituten i Athen och Rom

Medlem i redaktionen för *Hellenika*, Föreningen Svenska Atheninstitutets tidskrift

Övrigt

Medlem av ackrediteringskommitté vid utvärdering av Filologiska institutionen, Aristotle University of Thessaloniki, 7-12 juni.

Inbjuden diskutant: *Naming and Mapping the Gods in the Ancient Mediterranean. Spaces, Mobilities, Imaginaries*, Toulouse, 10-12 februari.

Inbjuden diskutant: *My Name is Your Name. Anthroponyms as Divine Attributes*, Madrid 2 juni.

Patrik Klingborg

Biträdande direktör Patrik Klingborg, disputerad i Antikens kultur och samhällsliv vid Uppsala universitet, är specialiserad inom antik vattenhantering. Vi passar på att tacka Patrik för ett fantastiskt arbete under tiden på Institutet.

Publicerade artiklar 2021

Peer-reviewed

'The cisterns of the Bisti Peninsula at Hermione', *Opuscula* 14, 135-155.

Recensioner

Chiarenza, N., A. Haug & U. Müller (eds.), 'The power of urban water. Studies in premodern urbanism', Berlin & Boston: De Gruyter 2020. 272 pp. ISBN 978-3-11-067664-8, *Opuscula* 14, 470-472.

Populärvetenskap

'Greklands antika lämningar är inte immuna mot elden', *Populär arkeologi* 2021:4, 50.

Manuskript antagna för publicering

Going against the flow. Wells, cisterns and water in ancient Greece (ActaAth-8°, 23) (som redaktör).

'Introduction: cisterns, wells and the water supply in ancient Greece', *I Going against the flow. Wells, cisterns and water in ancient Greece* (ActaAth-8°, 23), red. P. Klingborg.

'Wells and cisterns in Greek literature', *I Going against the flow. Wells, cisterns and water in ancient Greece* (ActaAth-8°, 23), red. P. Klingborg.

Manuskript insända för peer-review

'Utilitarian uses of water at Greek Sanctuaries' i *Logistics at Greek Sanctuaries*.

'Human-water interaction at Le Quartier du Théâtre, Delos' *Water for the masses across and beyond the Mediterranean*.

'Ritual usage of water in Greek sanctuaries', med Hedvig von Ehrenheim & Axel Frejman.

Gästföreläsningar, konferensbidrag och seminarier

'Ritual uses of water at Greek sanctuaries', *Athens Greek Religion Seminar* vid Svenska institutet i Athen, med Hedvig von Ehrenheim & Axel Frejman, 7 september 2021.

'Human-water interaction at Le Quartier du Théâtre, Delos', vid *Water for the Masses Across and Beyond the Mediterranean: Examining the Non-monumental Household Water Supply*, 5 Maj 2021, Svenska institutet i Athen & Helsingfors universitet, med Rick Bonnie.

'Ritual uses of water at Greek sanctuaries', vid *New Currents in Ancient Water Studies II*, med Hedvig von Ehrenheim & Axel Frejman, 16 november 2021.

Organisation av vetenskapliga möten

Water for the masses across and beyond the Mediterranean: examining the non-monumental household water supply, 5 & 12 maj 2021, internationell workshop i digital format, Svenska institutet i Athen & Helsingfors universitet, i samarbete med Rick Bonnie, Helsingfors universitet.

New currents in ancient water studies II, 16 november 2021, internationell workshop i digital format, samarbete mellan Svenska institutet i Athen & Frontinus Gesellschaft.

Svensk fältarkeologi i Grekland, föreläsningsserie i samarbete med Föreningen Svenska Atheninstitutets Vänner

Forskningsprojekt

Water at ancient Greek sanctuaries: medium of divine presence or commodity for mortal visitors?, finansierat av Vetenskapsrådet

Stipendiater vid Svenska institutet i Athen 2021

Storstipendiet

En viktig del av Institutets forskningsverksamhet är möjliggörande av forskningsvistelser i Athen eller andra delar av Grekland via utdelande av stipendier.

Institutets *Större stipendier* är terminslånga och kan sökas av studenter på masternivå och av forskare fram till tre år efter disputation, oavsett disciplin, vars arbete gagnas av en vistelse i Grekland. Svenska institutet i Athen delar varje år ut två stipendier för en terminslång vistelse i Grekland. Behöriga att söka är studenter på masternivå och forskare fram till tre år efter disputation, oavsett disciplin, vars arbete gagnas av en vistelse i Grekland. Institutets *Mindre stipendier* delas ut för månadslånga forskningsvistelser vid Institutet och kan sökas av avancerade studenter och forskare som behöver arbeta på plats i Athen eller övriga Grekland. Då två forskare inte kunnat utnyttja sina mindre stipendier under 2020, och då höstterminensorstipendium blev vakant och ersattes av tre mindre, tog vi under 2021 emot ovanligt många forskare inom ramen för detta program. Under 2021 delade SIA för första gången ut stipendier även till konstnärliga utövare, vilka under året har främjat kulturutbytet mellan Sverige och Grekland.

Storstipendiet VT 2021

Georgia Galani

”Jag tilldelades institutetsorstipendium i slutskedet av mina doktorandstudier i Antikens kultur och samhällsliv vid Stockholms universitet. Under tiden i Athen arbetade jag med min avhandling *Imprints of Roman Imperialism: Bronze Coinages in the Republican Eastern*

Provinces. Studien handlar om bronsmynt i de romerska republikanska provinserna i östra Medelhavet under 1:a århundradet f.Kr., inom ramen för Roms hegemoni.

Syftet med stipendietiden var att skriva klart min avhandling med hjälp av biblioteken vid de utländska arkeologiska skolorna i Athen, vilka erbjuder ett fantastiskt utbud av speciallitteratur för studier inom klassisk arkeologi. Med Nordiska biblioteket som bas och med kompletterande användning av de franska och brittiska arkeologiska skolornas samlingar lyckades jag fylla i de återstående bibliografiska luckorna i min studie och kunde under hösten framgångsrikt lämna in mitt avhandlingsmanus inför disputationen som skall ske i januari 2022.”

Georgia Galani

De mindre stipendierna

Peder Flemestad

”Den berömda danska filologen Ada Sara Adler (1878-1946) var nära vän till den svenske professorn Martin P. Nilsson och dennes familj. Under min stipendiattid har jag undersökt brevväxlingen mellan Adler och Nilsson, vilken bevaras vid Lunds Universitetsbibliotek. Sammanlagt rör det sig om 53 dokument som skrivits mellan 1908 och 1945. (Trots uppgifter i senare litteratur om ett Adlerarkiv i Köpenhamn har jag ännu inte kunnat bekräfta detta.)

Ada Adler.

Adler skriver öppen- hjärtigt om personliga frågor till Nilsson. Hon diskuterar sitt liv och sina resor liksom akademiska frågor och nyutkomna publikationer inom fältet antik grekisk religion. Hon ger en detaljerad inblick i arbetet med sitt *magnum opus*, en utgivning av

Peder Flemestad läser inskrifter på stadion i Delfi.

Michael Konaris.

Suda (Teubner, 1928-1938), samtidigt som hon belyser personliga och yrkesmässiga aspekter av det akademiska livet i Köpenhamn och utomlands, liksom de kontakter hon etablerat med samtidens ledande forskare. Jag har hittills gjort ett första utkast till transkribering av samtliga brev, liksom en introduktion och kommentar.”

Peder Flemestad

Michael Konaris

”Den svenske klassiske filologen Martin P. Nilsson (1874-1967) och den brittiske classicisten och antropologen Sir James Frazer (1854-1941) var två av de främsta utforskarna av antikens religioner under första halvan av 1900-talet. De korresponderade flitigt och höll varandra informerade om varandras arbete under mer än 30 år. Tack vare det stipendium jag tilldelades av Svenska institutet i Athen har jag kunnat studera deras brevväxling, vilken finns bevarad dels vid Lunds universitetsbibliotek, dels i Frazers arkiv, som finns i Trinity Colleges bibliotek i Cambridge.

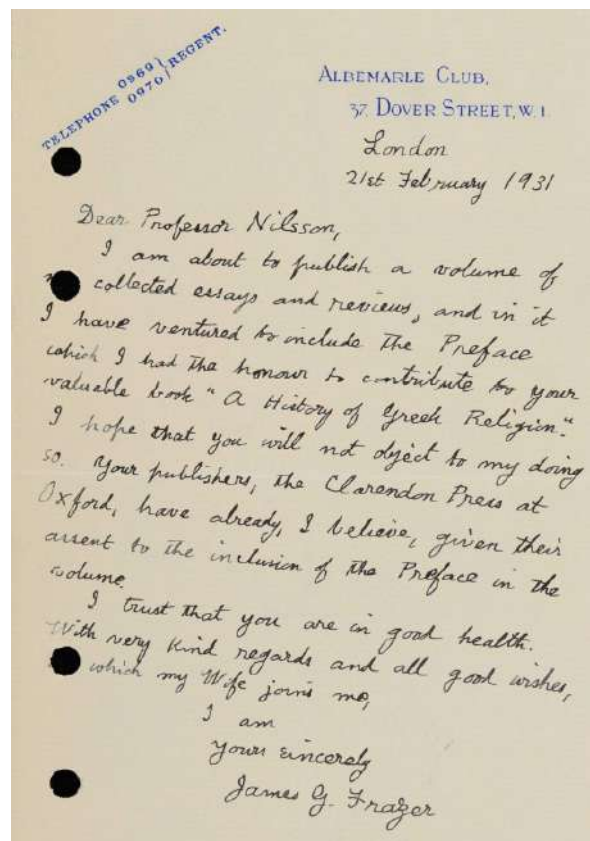
Många av breven har aldrig undersökts tidigare och erbjuder viktig information om hur studiet av det antika Greklands historia och kultur utvecklades under 1900-talets första decennier, och hur detta påverkade samtidens forskare. Av särskilt intresse är tankeutbytet mellan Nilsson och Frazer om den grekiska civilisationens ursprung och om till vilken grad denna kunde härledas till de mykenska och minoiska kulturerna, vilka Schliemann och Evans utgrävningar hade fört fram i ljuset under sent 1800- och tidigt 1900-tal. Breven avslöjar den stora vikt Nilsson och Frazer, liksom andra forskare vid denna tid, lade vid frågan om vilken ras som skulle knytas till de mykenska och minoiska civilisationernas uppkomst, ibland mycket tydligare än i deras publicerade verk. Var mykenare och minoer indoeuropeer som de senare grekerna? Om inte, hur många aspekter av den grekiska kulturen, som tidigare hade förståtts som ett resultat av indoeuropeernas kreativitet och intelligens, borde snarare kopplas till icke-indoeuropeiskt inflytande? Dessa frågor om den grekiska kulturens stamtavla vävdes samman med åsikter om den europeiska civilisationens ursprung.

Breven visar att Nilsson och Frazer var väl medvetna

att svaren på dessa frågor kunde få konsekvenser i den samtida debatten. I en tid då de mest aggressiva teorierna om en arisk ras spred sig, framför allt i Tyskland, kunde insikten att den tidiga europeiska historien till stor del byggde på icke-indoeuropeiska kulturer utmana de anspråk på arisk överlägsenhet, vilka till en viss del byggde på tankar om ett ”renrasigt ariskt” Grekland. Nilsson och Frazers brevväxling ger oss alltså värdefulla insikter i hur moderna ideologier påverkade studiet av den antika världen under mellankrigstiden.

Jag kommer att presentera mina resultat i en artikel inom ramen för studien *Martin Nilsson, James Frazer and the origins of Hellenic civilization.*”

Michael Konaris

Brev från Cambridgeforskaren James Frazer till Martin P. Nilsson, från Lunds universitets arkiv.

Marie Mauzy

Ett okänt arkiv på Svenska institutet i Athen

Marie Mauzy undersöker dokument från Svenska Röda Korsets arbete i Grekland. Foto: Craig Mauzy.

”En stor ny, viktig pusselbit i min forskning om Svenska Röda Korsets insatser under svältén i Grekland under andra världskriget är ett tidigare okänt arkiv som spårlöst försvann för många år sedan, men som plötsligt hittades längst in i förråden i källaren på Svenska institutet i Athen.

Lådorna innehåller detaljerade rapporter, statistik, listor, in och utgående post och kvitton mm från likvideringen av Svenska Röda Korsets hjälparbete i Grekland under svältåren. De flesta dokument dateras till 1945-1946 och är skrivna på franska och grekiska. Det finns också ett utkast till en slutrapport på engelska med

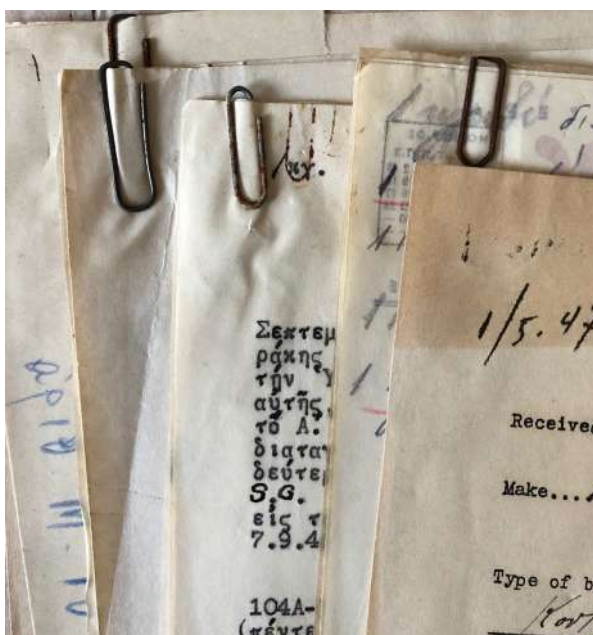

Foto: Marie Mauzy.

korrigeringar i rött. Uppskattningsvis kan materialet täcka ca 1-2 hyllmeter. Rapportkopiorna är tätskrivna på tunt, skört papper vilket gör det svårt att uppskatta antal sidor i arkivet. Alla dokument är av administrativ karaktär och behandlar exakta redogörelser om allt från kontorsmaterial, matförråd, packningsmaterial, fjäderfäföda till bilreservdelar.

Jag har under stipendietiden först gått igenom alla mappar och gallrat och rensat ut dubletter och kopior. Jag tagit bort alla metallgem, knappnålar och häftklamrar som under årens lopp rostat och även skadat materialet. Det initiala arbetet att sortera arkivet påbörjades sedan. När jag först tog mig an arkivet fanns det ingen uppenbar systematisk ordning av materialet, varken kronologiskt eller tematiskt. Men det är omöjligt att veta om detta beror på att alla papper packades ner i hast redan under 1940-talet eller om detta är ett resultat av att materialet flyttades från originalkartongerna till plastbackar för några år sedan.

Eftersom arkivets tidsram var ganska smal fanns det ingen anledning att ordna arkivet kronologiskt. Istället valde jag att ordna dokumenten geografiskt, där huvudadministrationen i Athen utgör den största delen. Inom varje geografiskt område delas sedan materialet upp i undergrupper av temata och inom dessa är dokumenten i kronologisk ordning.

Att på ett så djupgående och unikt sätt få en tillgång till ett viktigt, tidigare outforskat material har varit ovärderligt för min forskning och analys av svenska Röda Korsets hjälpinsats i Grekland under andra världskriget.”

Marie Mauzy

Panagiotis Patronos

Panagiotis Patronos på toppen av Lykaionberget, Arkadien (på det försvunna askaltaret).

”Jag tilldelades det mindre stipendiet från Svenska institutet i Athen för att arbeta i Grekland under oktober månad 2021. Väl på plats började jag genast dra nytta av Athens fantastiska bibliotek. Jag fick en fast arbetsplats på det Nordiska Biblioteket som blev min bas för de dagliga studierna, men utnyttjade även samlingarna vid de tyska och franska

På väg hem från Menelaion i Lakonien. Taygetos i bakgrunden.

arkeologiska skolorna. Det är verkligen ett privilegium att obehindrat få tillgång till flera sådana fantastiska bibliotek! Dessutom tog jag chansen att besöka Athens arkeologiska platser och museer: Akropolis, det antika Agora och Nationalmuseet, för att bara nämna några. Jag fick också chansen att delta personligen vid SIAs Martin. P. Nilssonföreläsning som gavs av den prestigefyllda forskaren Nicole Belayche.

Jag satte upp två mål för min vistelse i Grekland. Jag ville slutföra min undersökning av utvalda arkeologiska lämningar på Peloponnesos och dessutom besöka så många som möjligt av dem. Min masteruppsats har titeln "Sacrificial rituals in the Peloponnese (8th - 7th c. BC)" och jag undersöker djuroffer i helgedomar på Peloponnesos utifrån samtliga tillgängliga källor: litterära, arkeologiska, osteoarkeologiska och spatiala. Det är därför viktigt att få tillgång till svåråtkomlig litteratur för att känna till de senaste arkeologiska resultaten. Vidare, eftersom jag satsar på en karriär inom arkeologi, ansåg jag att det mycket viktigt att besöka dessa arkeologiska platser och se dem med egna ögon. Jag är mycket glad över att ha kunnat nå bägge mål. Athens rika bibliotek gav mig möjligheten att följa upp varje nödvändig referens, även de mest svåråtkomliga. Och jag lyckades genomföra min resa till Peloponnesos och besöka de viktigaste siter, i det bästa tänkbara sällskap, bestående av en nära vän och min nyadopterade hund Luna! Exkursionen inkluderade besök i Olympia, Poseidonhelgedomarna i Isthmia och Nikoleia, Lykaion med omgivning, Apollotemplet i Bassai, Artemis Orthiahelgedomen, Amyklaion och Menelaion utanför Sparta samt Tegea. Det var oerhört givande att kunna undersöka arkitektoniska lämningar relaterade till djuroffer, att närmre förstå helgedomarnas spatialitet och inte minst att få en översikt av landskapet och i det sammanhanget fundera över boskapsuppfödning i relation till ritual och andra praktiska aspekter såsom hur man forslade offerdjuren till helgedomarna.

Jag är nu i slutfasen av min master och kommer att använda mina biblioteksstudier tillsammans med mina intryck och tankar från Peloponnesosresan för att skriva en riktigt genomtänkt uppsats.

Jag passar på att tacka SIAs direktör, Jenny Wallensten, och hela institutets personal för deras varma mottagande som verkligen underlättade min vistelse i Athen."

Panagiotis Patronos

Derek Pitman

Derek Pitman kunde utnyttja sitt 2020-stipendium först 2021. Alla stipendiater vet att grekisk iskaffe underlättar arbetet.

"Jag fick egentligen det Mindre forskningsstipendiet redan 2020 i syfte att skapa en detaljerad syntes av geofysiska data insamlad under det treåriga projektet *The Vlochos Archaeological Project* (VLAP 2016-2018), men fick till följd av pandemin skjuta upp min resa. Jag tillbringade under juli 2021 två veckor i Grekland och hoppas kunna komma tillbaka i ytterligare två veckor i början av 2022, om Omikron är nådig.

Större delen av min vistelse tillbringade jag i Athen och på det Nordiska Biblioteket, där jag bearbetade data. Övrig tid ägnade jag åt att utforska Athen och verkligen djupdyka i Greklands arkeologi. Denna möjlighet var mycket värdefull eftersom jag, en engelsman, togs in i ett grekiskt-svenskt projekt som inventeringsexpert snarare än som specialist på grekisk arkeologi. Att tolka geofysiska data innebär först att göra en fristående bedömning av inmätta anomalier och först därefter använda komparanda för att tolka dessa. Biblioteksveckorna var därför av stort värde.

På plats i det thessaliska landskapet.

Min arbetsperiod i Athen har mynnat ut i ett detaljerat utkasttill en artikel som undersöker urbaniseringsprocesser och relaterad resurshantering utifrån ett aktörcentrerat perspektiv. Under tiden i Grekland utarbetade jag jämförbara metodologier för att koppla ihop arkitektur med bredare arbetskraftsinvesteringar. Tillsammans med mina projektmedarbetare har vi sedan dess skapat en metod för jämförande uppskattningar av kostnader kring större byggnadsprojekt mer allmänt i det klassiska och hellenistiska Thessalien. Efter inledande beräkningar med den antika staden vid Vlochos som utgångspunkt står det klart att det ligger stor potential i att använda geofysiska data för att undersöka just breda infrastrukturella investeringar och samhällsliga utnyttjanden av resurser, vilket i sin tur kan leda till kunskap om den socio-ekonomiska organisationen i området under antiken.

Jag tillbringade även en helg i Thessalien, där jag besökte relevanta arkeologiska platser för att öka min förståelse för den övergripande arkeologin i området. Stipendiet var en ovärderlig hjälp som gav mig en bredare kunskap om grekisk arkeologi liksom arbetstid för att ostört förkovra mig i vårt projektdata.”

Derek Pitman

Johannes Siapkis

Johannes Siapkis arbetade under sin stipendietid med handlingar i SIAs arkiv.

”Jag erhöll ett mindre forskningsstipendium för läsåret 2020/2021, men på grund av den pågående pandemin var det praktiskt omöjligt att utnyttja det innan hösten 2021. Jag använde stipendiet och vistades på det Svenska institutet i Athen mellan den 27 september och 8 oktober 2021.

Projektet som delfinansieras av detta stipendium är vetenskapshistoriskt, och syftar till att belysa relationen mellan svenska och grekiska arkeologer och myndigheter och hur dessa har påverkat den svenska antikvetenskapliga forskningen mellan ca 1920 och 1950.

Forskningsvistelsens främsta syfte var att studera de arkiv som förvaras i institutsbyggnaden i Athen. Det är arkivhandlingar som belyser de tidiga kontakterna mel-

lan svenska och grekiska arkeologer och myndigheter. Lejonparten av arkivhandlingarna utgörs av dokumentation från svenska fältarkeologiska projekt, inte minst finns det ett fantastiskt bildmaterial från de svenska utgrävningarna bevarat i arkivet. Där finns också fältdagböcker och annan dokumentation som belyser de svenska arkeologernas relation till Grekland.

Ett del av arkivet visade sig vara särskilt fruktbart. Det gäller ett arkiv som inköptes av den dåvarande direktören Berit Wells och som består av spridda handlingar från grekiska myndigheters kontakter med svenska arkeologer. Materialet kommer från olika källor, grekiska departementet, arkeologiska myndigheter på nationell och lokal nivå, andra lokala myndigheter. Det innehöll flera intressanta dokument, inklusive korrespondens mellan svenska arkeologer och olika grekiska myndigheter, som registrerar hur grekiska myndigheter uppfattade de svenska arkeologerna.

Forskningsvistelsen var sammanfattningsvis väldigt produktiv då innehållet i SIA:s arkiv gör det möjligt att nyansera kunskapen om relationen mellan svenska och grekiska arkeologer. Uppgifterna i SIA:s arkiv kommer att kompletteras med uppgifter från Asinekommitténs arkiv och relevant forskningslitteratur. Nu håller jag på och skriver på ett manus som jag planerar att färdigställa under våren 2022.”

Johannes Siapkis

Nordiska biblioteket erbjuder en fantastisk arbetsmiljö för stipendiater och forskare. Foto: Vasilis Theodorou.

Kulturstipendier

Sedan 2021 delar Svenska institutet i Athen även ut stipendier till konstnärliga utövare som har främjat kulturutbytet mellan Sverige och Grekland. Under 2021 delades två stipendier ut. Det ena gick till stråkensemblen *Utile Dulci*, som deltog i Athens Baroque Festival (digital konsert, inspelad i Athen, 12 oktober). Kvartetten har tagit sitt namn från ett musikaliskt ordenssällskap som var aktivt på 1700-talet och som kom att bli en föregångare till Kungliga Musikaliska Akademien. Deras notsamling finns fortfarande bevarad på Musik- och teaterbiblioteket, och det var ur denna som dagens *Utile Dulci* hade samlat repertoire för en fantastisk konsert: *A Musical Postcard from Stockholm 1770*. Kvartetten spelade musik av kända och okända kompositörer som Hupfeld, Festing och Uttini och somliga stycken hade kanske aldrig framförts sedan 1700-talet.

Utile Dulci består av Rebecka Karlsson (barockviolin), Ulrika Westerberg (barockviolin), Mirjam Pfeiffer (barockcello) och Björn Gäfvert (cembalo). Rebecka Karlsson gav även en uppskattad workshop för unga grekiska violinister som ville lära sig barockinterpretation.

Ensemblen Utile Dulci. Foto: John Mak.

Andreas Hourdakis.

Det andra stipendiet tilldelades Andreas Hourdakis, gitarrist och kompositör. Han har under tre år varit en nyckelperson inom SIAs kulturutbytesprogram Kavalla Jazz Sessions, som för samman unga svenska och grekiska jazzmusiker.

Kristian Göransson

Kristian Göransson, Göteborgs universitet, driver ett forskningsprojekt vid SIA finansierat av Riksbankens Jubileumsfond: *Kontakt och konflikt: grekerna i antikens Cyrenaika*. Arbetet inleddes under 2020 och behandlar ett område i östra delarna av dagens Libyen. Där blomstrade under 600 år staden Kyrene och det omgivande området Cyrenaika. Studien analyserar skriftliga och arkeologiska källor i syfte att presentera regionens övergripande historia. Särskilt intresse ägnas en undersökning av de ekonomiska, religiösa och kulturella nätverk som förband Cyrene med den övriga grekiska världen. En stor del av 2021 års planerade arbete på plats i Grekland fick skjutas på framtiden, men en intensiv vecka i Athens bibliotek kunde genomföras i oktober.

Kyrene i dagens Libyen. Foto: Kristian Göransson.

Gästforskare

2019 tilldelades tre personer medel från Riksbankens Jubileumsfond för forskningsvistelser vid SIA.

Enbart Ann-Louise Schallin kunde under 2021 arbeta med sitt projekt *Koroplastik som uttryck för regional identitet - Mykenska figuriner i kontext* på plats i Grekland. Hon fortsatte en kartläggning av referensmaterial för sin forskning där målet är att studera och publicera mykenska figuriner. Under

året besökte hon museer i Athen och arbetade med figurinmaterialet från Asine och Midea.

Ann-Louise Schallin.

Sabine Gruber och Naures Atto kunde däremot på grund av pandemin inte resa till Athen och har skjutit upp arbetet med sina respektive studier *Granskning av lagstiftning, lagtillämpning och rättssäkerhet för människor som sökte asyl i Sverige 2015-2017* och *Sårbarhet hos assyriska och yezidiska flyktingar i transitsammanhang*.

Konferenser och workshops

Institutet bibehöll en mycket aktiv profil vad gäller internationella vetenskapliga sammankomster också under 2021. Två konferenser i hybridformat samt två heldigitala workshops genomfördes med stor framgång och kommer att resultera i publikationer.

Water for the masses across and beyond the Mediterranean: Examining the non-monumental household water supply, 5 & 12 maj

Denna internationella digitala workshop organiserades av Patrik Klingborg under två dagar i maj. Sammankomsten var ett samarbete mellan Svenska institutet i Athen och Rick Bonnie, Helsingfors universitet.

Apotropaia and Phylakteria, Confronting Evil in Ancient Greece, 23-25 juni

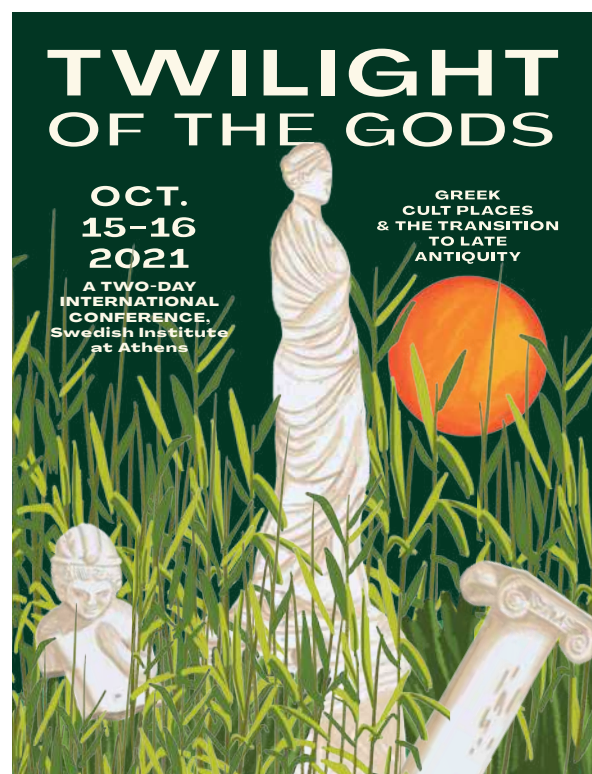
I slutet av juni kunde vi åter välkomna ett strikt begränsat antal deltagare på plats i Institutets hörsal. Den internationella konferensen *Apotropaia and Phylakteria, Confronting Evil in Ancient Greece*, med stöd av Kungl. Vitterhetskademien, genomfördes i hybridform inför 264 registrerade deltagare. Öppningsföreläsningen *Confronting Evil at the Boundaries of the City, the House, and the Human Body* hölls av Prof. Christopher Faraone, University of Chicago. Konferensen organiserades av Jenny Wallensten tillsammans med Maria Chidioglou, Greklands Nationalmuseum, och Maria Spathi, Society for Messenian Archaeological Studies.

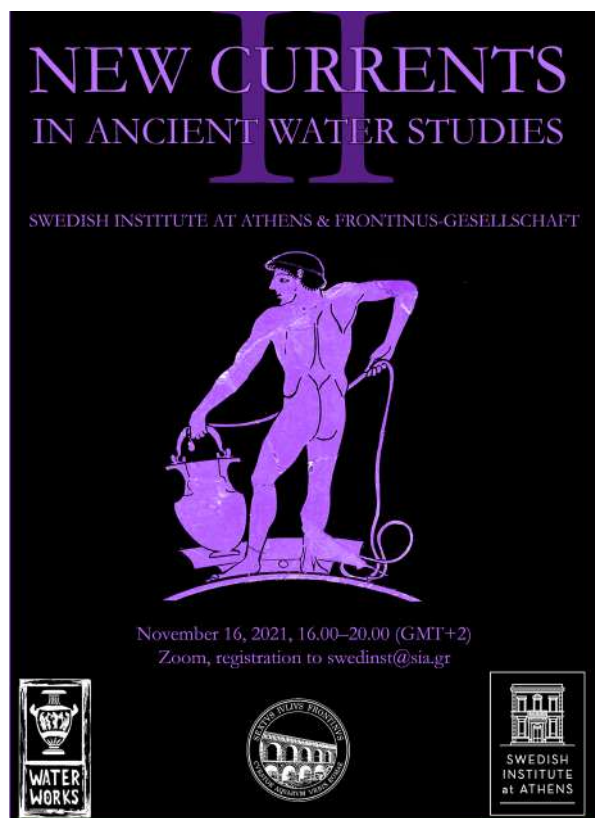
Twilight of the Gods: Greek Cult Places and the Transition to Late Antiquity, 15-16 oktober

Även konferensen *Twilight of the Gods* skedde i hybridform, med 14 förinspelade föredrag och live-diskussioner som samlade 210 registrerade deltagare. Evenemanget samorganiserades av *The Athens Greek Religion Seminar* och *The Roman Seminar of Athens*, med stöd från Åke Wibergs Stiftelse, Fritz Thyssen Foundation och Deutsches Archäologisches Institut (DAI).

New Currents in Ancient Water Studies II, 16 november

Förra årets lyckade workshop följdes upp av *New Currents in Ancient Water Studies II*. Mötet skedde heldigitalt inom ramen för föreläsningsserien *WaterWorks* och i samarbete mellan Svenska institutet i Athen (Patrik

Klingborg) och Frontinus Gesellschaft. Fem forskare från olika länder presenterade nya spännande projekt i Grekland och Egypten, inför 57 registrerade deltagare.

Seminarier och föreläsningar

The Athens Greek Religion Seminar

Det löpande seminariet *The Athens Greek Religion Seminar* grundades 2015 av Jenny Wallensten och Soi Agelidis. Sedan 2016 sköts serien av Jenny Wallensten som under vårterminen 2021 genomförde seminarierna helt digitalt och från och med november i hybridformat. Det digitala formatet fick stort gensvar och seminarierna samlade upp till 90 deltagare, ibland från fyra kontinenter.

19 januari Colleen Kron, Ohio State University:
"Children in the thiasos?" Evidence for the Initiation of Children into Orphic-Bacchic Mystery Cults

9 februari Axel Frejman, Uppsala universitet:
A Broader View: Understanding Activities Outside the Temenos of Rural Sanctuaries

30 mars Catherine Keesling, Georgetown University:
Hera at Olympia: Cult and Collection

20 april Natalia Tsoumpra, University of Glasgow:
Recreation through Destruction? The Sacrificial Ritual in Aristophanes' Knights

4 maj Ariadne Klonizaki, Greklands Nationalmuseum:
Social Groups and the Cult of Asklepios

25 maj Christina Williamson, University of Groningen:
Deep-mapping the Asklepieion of Pergamon through the Sacred Tales of Aelius Aristides

15 juni Gunnel Ekroth, Uppsala universitet: *Gods, humans and a plot of land. Thoughts on the temenos*

7 september Hedvig von Ehrenheim, Axel Frejman & Patrik Klingborg, Uppsala universitet/Svenska institutet i Athen: *Ritual uses of water at Greek sanctuaries*

5 oktober Amelia Brown, University of Queensland:
Rites of the Ancient Mariners: Corinthian Votive Model Boats and Ancient Greek Maritime Religion

2 november Athina Kavoulaki, University of Crete:
Ritual synergy and intimacy between mortals and immortals in the context of choral lyric

30 november Neil Price, Uppsala universitet: *Old Norse religion: origins and comparisons with Greek mythology*

14 december Despina Ignatiadou, Greklands Nationalmuseum: *Burial Practices for Elite Macedonians with Cultic Duties*

Föreläsningar

Under perioden VT 20-VT 21 dominerade det digitala Institutets verksamhet. Årsmötet 2021 spelades in i förväg och sändes sedan via digital plattform. Foto: Popi Kalli.

Nilssonföreläsningen i coronatider. Direktören Jenny Wallensten hälsar välkomna. Foto: Eleni Androvic.

6 april Giacomo Landeschi, Lunds universitet: *Through the eyes of Romans: integrated computational methods for investigating the visibility in digitally reconstructed ancient buildings* (samarbete med Svenska institutet i Rom)

23 april Svenska institutets i Athen årsmöte 2021 *Välkomsttal*, H.E. Sveriges Ambassadör Fru Charlotte Sammelin

Hälsning, Direktören för den Länsantikvariska myndigheten i Karditsa, Fru Maria Vaiopoulou.

The Work of the Swedish Institute in 2020, Dr. Jenny Wallensten, Direktör SIA

The Greek-Swedish Archaeological Work at Thessalian Vlochos, Dr. Robin Rönnlund

14 juni Pontus Hellström, Uppsala University & Jesper Blid, Austrian Academy of Sciences *The Hekatomnid Andrones at the Sanctuary of Zeus at Labraunda* (samarbete med κύκλος. Dialogues on Greek and Roman Architecture)

16 juni Georgia Galani, Stockholms universitet: *Imprints of Roman Imperium. Bronze Coinages in the Republican Eastern Provinces*

12 oktober *The Martin P. Nilsson Lecture on Greek Religion*. Prof. Nicole Belayche, École Pratique des Hautes Études: *“On the Giants’ Shoulders”. The Eleusinian mysteries in the Roman period, between historiography, literary traditions and epigraphy*

4-5 november *Two Lectures in Honour of Prof. Robin Hägg*. Prof. James C. Wright: *The Archaeological History of the Mycenaean Palace* (samarbete med det Finska institutet i Athen)

11 november: *The Gustav Karlsson Lecture on Byzantine Culture and Literature*. Prof. Ingela Nilsson, Svenska forskningsinstitutet i Istanbul/

Uppsala universitet: *A man of war, a man of letters: John Axouch at the Komnenian Court* (samarbete med Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul)

29 november Charlotte Hedenstierna-Jonson & Neil Price, Uppsala universitet: *The Viking Warrior Who Was a Woman?* (Samarbete med de Danska och Norska instituten i Athen)

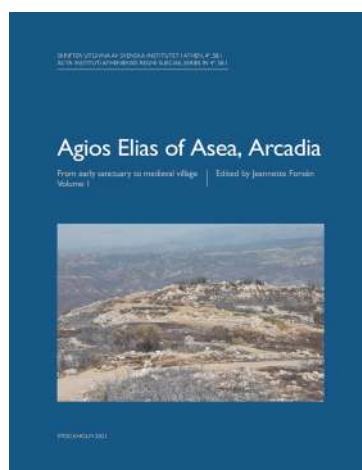
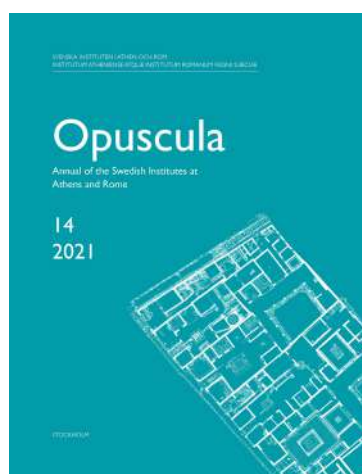
Publikationer

Institutets publiceringsverksamhet drivs av Publikationsnämnden vid de Svenska instituten i Athen och Rom och samfinansieras av de båda instituten. Athen- och Rominstitutet ger ut en årlig gemensam tidskrift: *Opuscula. Annual of the Swedish Institutes at Athens and Rome*. Vid sidan av denna ger Atheninstitutet också ut monografier och konferensvolymen i två egna serier: Skrifter utgivna av Svenska institutet i Athen 4° och 8°.

Under 2021 utkom *Opuscula* 14 samt *Agios Elias of Asea, Arcadia I* i redaktion av Jeannette Forsén (Skrifter utgivna av Svenska institutet i Athen, 4°, 58:1).

<http://ecsi.se/opathrom-14/>

<http://ecsi.se/actaath-4-58-1/>

Infrastruktur för forskning

Mötesplats Medelhavet

En forskningsplattform för digitaliserade arkeologiska samlingar och arkiv vid de svenska instituten i Athen, Rom och Istanbul.

Monica Nilsson och Jeannette Forsén inventerar material från utgrävningarna i Asea på Antikmuseet, Göteborgs universitet.

Mötesplats Medelhavet är ett spännande samarbete mellan de Svenska instituten i Athen, Rom och Istanbul. Projektet arbetar mot gemensam digital plattform för svensk arkeologisk forskning och skapar via omfattande registrering och inventering av institutens arkiv och samlingar ett vetenskapligt redskap för en internationell publik. Bl.a. inkluderas och görs tillgängligt material och dokumentation från de viktiga utgrävningarna i Asea och Kalaureia (Grekland), Acquarossa och San Giovenale (Italien), och Labraunda (Turkiet). Under 2021 avslutades SIAs inventeringsarbete i Grekland med tre veckors arbete i Tripoli, Arkadien samt Antikmuseet, Göteborgs universitet. I Uppsala fortsatte Gullög Nordquist sitt arbete med att identifiera relevant dokumentation från de svenska utgrävningarna i Asine, samt med att digitalisera detta.

Nordiska Biblioteket

Nordiska Biblioteket i Athen skapades 1995, då de danska, norska, finska och svenska instituten slog samman sina boksamlingar. Biblioteket är idag en viktig och väletablerad resurs öppen för nordiska och internationella forskare och studenter och ligger i en K-märkt fastighet (Kavalotti 7) precis intill SIA. Samlingarna är främst inriktade på grekisk arkeologi och historia och består av ca 56 000 volymer inklusive 600 tidskrifter. 552 nya titlar registrerades under 2021.

Det Nordiska Biblioteket ligger precis intill det Svenska institutet i Athen, längts till vänster i bild.

Biblioteket sköts av en styrelse som består av direktörerna för de fyra instituten. Det roterande ordförandeskapet innehades under 2021 av den danske direktören Mogens Pelt. Huvudbibliotekarie är sedan 2020 Jens Mangerud och biblioteksadministratör Patrick Talatas.

Nordiska Biblioteket var stängt under hela vårterminen pga av pandemirestriktioner, och kunde öppna först den 22 juni och då fortfarande med begränsad kapacitet och obligatorisk tidsbokning. Jämfört med 2019 tog Biblioteket därmed emot hälften så många besök, cirka 1500 stycken. Vidare erbjöds 83 forskare och studenter fast arbetsplats under en längre period och vi noterar med glädje att användarna kom från hela 22 olika länder. Bland gästforskarna kom de flesta från svenska universitet, till största delen doktorander och masterstudenter.

Vetenskapliga samarbeten

De bundna männen i Faliron

Under utgrävningar i en antik begravningsplats 2016 identifierades ett unik fynd: en massgrav från 600-talet f. Kr. 79 män hade begravts utan sedvanlig ritual, bundna till händer och/eller fötter. Antagligen rör det sig om avrättade fångar, vilket möjligen kan sättas i samband med ett försök till statskupp. På inbjudan av den ansvariga länsantikvariska myndigheten arbetade en svensk arkeolog, Anne Ingvansson, Uppsala universitet, med fältdokumentationen och samtidigt genomförde Stefan Lindgren och Victor Lundström, Lunds universitet en 3D-skanning av skeletten i kontext och skapade en modell av fyndet. Under 2021 färdigställdes modellen i samarbete nu

Modell av Stefan Lindgren, Victor Lundström, Carolina Larsson och Giacomo Landeschi.

också med Giacomo Landeschi och Carolina Larsson, Lunds universitet. Denna finns nu tillgänglig på SIAs hemsida: <https://www.sia.gr/en/articles.php?cid=15>

Cykliska städer: Urbanisering och de-urbanisering i antikens Grekland

Robin Rönnlund, *Wenner-Gren Fellow* vid Institutet och vid Thessaliens universitet, har under 2021 fortsatt sitt forskningsprojekt kring de historiska processer som föranledde antika grekiska städernas uppkomst och fall. Utöver hans arbete i fält vid thessaliska Vlochos har han främst arbetat med en monografi om urbaniseringen och de-urbaniseringen av västra Thessalien under den klassisk-hellenistiska perioden.

Robin Rönnlund under en fältkursion till den antika staden Larissa Kremaste, Thessalien.

Retracing Connections. Byzantine Storyworlds in Greek, Arabic, Georgian, and Old Slavonic (c. 950 – c. 1100)

Detta program, finansierat av Riksbankens Jubileumsfond, leds av prof. Ingela Nilsson, Uppsala universitet. Fyra av de aktiva forskarna är anställda av SIA och arbetar på Nordiska Biblioteket i Athen: Daria Resh, Dimitrios Skrekas, Efstratios Papaioannou och Charalambos Messis.

Undervisning

2021 års fördjupningskurs i grekisk arkeologi och historia kunde genomföras som planerat, i pandemianpassat format. Studenterna står här i sällskap av statyer från Lykosoura.

Cykladkursens exkursion gick bland annat till Delos.

Lina Enevång Viklund, Andrea Nyholm, Joacim Seger, Henrik Werthén och Carl William Eliasson gick den stora kursen 2021. Här på besök i Knossos.

Arkeologi i Grekland, grundnivå, 7,5 hp

Vartannat år ger Institutet en tematisk kurs öppen för studenter inom samtliga humanistiska ämnen. 2021 års kurs vänder sig till studenter på grundnivå och fokuserade på de cykladiska öarnas mångfacetterade arkeologi, från förhistoria och in i bysantinsk tid. På grund av rådande restriktioner gavs kursen digitalt för 10 studenter. Kursen gavs i samarbete med Stockholms universitet och huvudansvarig för undervisningen på kursen var Prof. Ann-Louise Schallin. Även Lena Sjögren (SU), Patrik Klingborg och Jenny Wallensten (SIA) bidrog till undervisningen, vilken även inbegrep gästföreläsningar av internationella forskare:

Ioannis Bitis, *Santorini*

Hallvard Indgjerd, British School at Athens, *Naxos*

Alexander Mazarakis-Ainan, Thessaliens universitet, *Kythnos*

Stavros Paspalas, Australian Institute at Athens, *Andros*

Kursen var planerad att inbegripa en exkursion till Cykladerna. Denna kunde inte genomföras som planerat i april, men väl i september, då studenterna fick möjlighet att studera arkeologiska lämningar på plats på Mykonos, Delos, Santorini och Melos.

Fördjupningskurs i det antika Greklands arkeologi, 15hp, avancerad nivå

Fördjupningskursen i grekisk arkeologi på avancerad nivå är absolut central för SIAs verksamhet. Möjligheten att kunna erbjuda undervisning om den antika världens arkeologi på plats i Grekland var en stark drivkraft då

Institutet grundades 1946. Trots vissa begränsningar i rörlighet och antal besökare på museer och arkeologiska platser kunde programmet genomföras under september och oktober månad. Exkursionsprogrammet inbegrep förutom Athen med omnejd bland annat resor till Kreta, Makedonien, Peloponnesos och Cykladerna. Undervisande lärare var Jesper Blid, Patrik Klingborg och Jenny Wallensten från SIA samt Ann-Louise Schallin från Stockholms universitet

Fortbildning för lärare

Vart fjärde år bjuder Institutet i samarbete med Svenska Klassikerförbundet in en grupp lärare i klassiska språk till en veckas fältexkursioner. Nya arkeologiska rön presenteras liksom aktuella forskningsfrågor som sedan kommer eleverna tillgodo hemma i Sverige. Programmet gick av stapeln mellan den 8 och den 14 november och innehöll besök i Athen, Mykene, Delfi och Kalaureia. Årets deltagare var Ann-Katrin Andrews Johansson, Liselott Nilsson och Elin Klefbom.

Lärarkursen vid Lejonporten i Mykene.

Klassikerförbundets stipendiater

Varje år delar Klassikerförbundet ut stipendier för en veckas resa till Grekland till två duktiga elever i klassiska språk. Årets studenter, Mathilda Sundblad och Ida Gillberg, fick bland annat besöka Athens arkeologiska platser, Delfi, Poros och Sounion.

Mathilda Sundblad och Ida Gillberg framför Poseidontemplet vid Kap Sounion.

Vänföreningens Mundebostipendier

En generös testamentarisk donation av Ingemar och Lillemor Mundebo möjliggjorde under 2021 en ny stipendieform från Föreningen Svenska Atheninstitutets Vänner. "Mundebostipendierna" kan sökas av forskare, författare och konstnärer med tydlig anknytning till Sverige eller svenska institutioner för en vistelse i Athen. Hösten 2021 premierades följande personer:

Carin Bartosch Edström och Susanne Svantesson, för arbete med en film till det turnerande allkonstverket *Suecia Antiqua et Hodierna. Antiken i Sverige - Sverige i Antiken*.

Arram Eckerbom, för ett projekt i samarbete med Orestis Mavroudis om det så kallade "Grekhuset", ett rivet bostadshus i nuvarande Rosenlundsparken på Södermalm i Stockholm som på 1960-talet inhytte arbetskraftsinvandrare från Grekland.

Marie Mauzy, för en djupgående genomgång, kartläggning och analys av det på Institutet nyligen upptäckta arkivmaterialet med anknytning till Svenska Röda Korset i Grekland under andra världskriget.

Utåtriktad verksamhet

Under 2021 gladdede vi oss åt ett utökat samarbete med Föreningen Svenska Atheninstitutets Vänner. Institutets direktör Jenny Wallensten föreläste i samband med Vännernas årsmöte den 15 september och tillsammans organiserade vi två digitala föreläsningsserier, vilka lockade en stor publik och gav mycket fin respons. Under vårterminen lät vi en temadag från 2020 gå i repris: *Mod och blod. Svensk sjukvårdspersonal vid Medelhavsfronten*. Fyra föredrag presenterade ett fascinerande kapitel i den moderna historien där Institutets arkeologer periodvis var starkt engagerade, exempelvis under andra världskriget. Under höstterminen presenterade ett urval av Institutets utgrävningar ur olika perspektiv i serien *Svensk fältarkeologi i Grekland*.

Mod och blod. Svensk sjukvårdspersonal vid Medelhavsfronten

30 mars Marie Mauzy: *Sårade soldater, farsoter och karantän - Svenska Röda Korssystrar i Grekland 1897, 1912 och 1913*

13 april Ann-Margaret Mellberg: *Clara Emilia Smitt: från Saltsjöbadens sanatorium till fältsjukhuset i Velestino under grekisk-turkiska kriget 1897*

27 april Görkem Çimen: *Elsa Segerdahl i Labraunda 1948–1951 - en läkare åt arkeologer och lokalbefolkning*

11 maj Frederick Whitling: *Organisation, ledning och svenskt kungligt engagemang av hjälpinsatser i de två världskrigen*

Fotograf okänd. Kerstin Nordendahls arkiv, TAM-Arkiv, Sverige.

Svensk fältarkeologi i Grekland

3 november Ingrid Berg: *Kalaureia*

17 november Frederick Whitling: *Asine*

1 december Michael Lindblom: *Malthi*

8 december Robin Rönnlund: *Vlochos*

Kultur

Filip Jers © Technopolis City of Athens - Thodoris Markou.

Kulturverksamhet

Årets kulturverksamhet blev också en blandning av digitala arrangemang och evenemang med publik. Trots nästan fem månader av lockdown kan vi se tillbaka på ett mycket rikt kulturprogram.

EUNIC

Institutet är medlem i EUNIC, European National Institutes for Culture. Inom ramen för detta samarbete organiserades *Athens Garden Festival* under en vecka i september. SIA och Sveriges ambassad i Athen var två av huvudorganisatörerna i det delprojekt som handlade om bin och pollinering i urban miljö. Vi bjöd in Prof. Erik Andersson, Stockholms universitet (Stockholm Resilience Centre) för att delta i ett rundabordsamtal som SIA stod värd för (*Bees in the city: Could urban environments support pollinators?*), samt deltog i två lekfulla undervisningstillfällen för barn och ungdomar om vikten av bin och andra pollinerare inne i stadskvarteren och hur man skapar ett bihotell för att underlätta deras arbete.

Rundabordsamtal med experter från sju länder.

Pollen go round med aktiviteter som syftade till att öka medvetenheten om bins viktiga roll i ekosystemet.
Foto: Eleni Androvic.

Skapandet av ett bihotell i parken Kitsiki, Kolonaki. Foto: Sofia Keramida.

Under Trädgårdsfestivalen ordnades även utställningen *Grow our humanity*. Genom att använda citat från aktivister, humanister och forskare från de olika länderna, lyftes människors ansvar gentemot naturen och världen fram i det offentliga rummet.

Ytterligare ett inslag i Trädgårdsfestivalen var *Social Circus*. Med stöd av SIA samt det Franska institutet i Athen bjöd föreningen *Anasa* in flyktingbarn till en dag med cirkusskola.

Utställningen *Grow our humanity* i parken Pedion tou Areos.

Det svenska bidraget: Greta Thunberg.

Social Circus. En eftermiddag med jonglering, enhjuling och akrobatik på Pedion tou Areos. Foto: Eleni Androvic.

Även *European Day of Languages*, som EUNIC uppmärksammar varje år för att fira Europas rika språkkultur, anordnas under festivalveckan. Temat för 2021 var *Storytelling*. Athens Nationalträdgård fylldes av berättelser från Europas många muntliga traditioner!

EUNIC organiserar årligen *European Day of Languages* för att fira Europas språkliga mångfald. Foto: Franska institutet.

Musik

2021 fylldes av mer musik än vanligt. Sedan mer än 20 år tillbaka stödjer SIA svenska jazzmusikers medverkan i *Athens Technopolis Jazz Festival*. I år spelade enbart grekiska band live på scen, medan de internationella spelningarna sändes digitalt och visades på jättelika skärmar. Årets svenska bidrag var saxofonisten Bear Garden/Martin Wirén med band, som spelade den 28 maj.

Bear Garden på storbildsskärm under Athens Technopolis Jazz Festival. Foto: Ulrika Walmark.

Den 12 oktober spelade kvartetten *Utile Dulci* på *Athens Baroque Festival* med stöd från SIA och Sveriges ambassad i Athen. Även denna konsert sändes digitalt, men spelades in i Athen dagarna före. Det gjorde att musikerna var på plats och ensemblens violinist

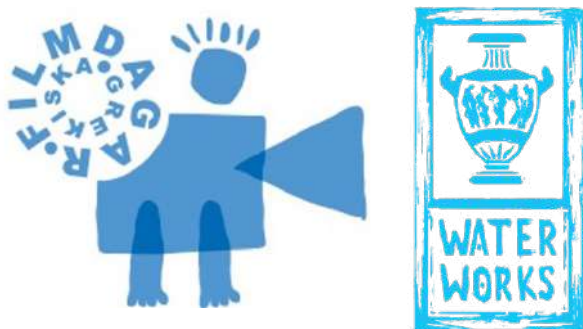
Kavalla Jazz Sessions. Studenterna under arbetets gång. Foto: Eleni Androvic.

Rebecka Karlsson kunde ge en mycket uppskattad mästarklass i barockfiol för unga grekiska musiker. Vi hoppas att detta var ett första steg till att inkludera också klassisk musik i vårt program för att skapa nätverk mellan grekiska och svenska musiker. Efter förra årets digitala workshop kunde *Kavalla Jazz Sessions* åter genomföras på plats i Kavallahuset mellan den 9 och 11 december. Sex svenska och sex grekiska jazzstudenter möttes för gemensam undervisning och repetitioner inför en konsert, som detta år framfördes inför en mycket begränsad publik. Lärarna Anders Vestergård och Dimos Dimitriadis stod för undervisningen tillsammans med gitarristen Andreas Hourdakis och basisten Petros Klampanis. Arrangemanget genomfördes för tredje året i rad i samarbete med Kavalla kommun, Fridhems folkhögskola och det Joniska universitetet.

Inbjudan till den öppna delen av Kavalla Jazz Sessions.

Samarbetet mellan SIA, den silkesproducerande nordgrekiska staden Soufli samt Konstfack i Stockholm och den konstnärliga högskolan i Athen kunde inte genomföras under 2021. SIA upprätthöll dock samarbetet med Athens School of Fine Arts (Kalon Technon) genom att dess studenter fick som uppdrag att arbeta fram logotyper till Institutets projekt *Grekiska Filmdagar i Sverige* och seminarieserien *WaterWorks*.

Litteratur

Gavra. Historien om en grekisk by och dess invånare utkom 2021 på grekiska.

Den 16 december presenterades boken Guide till skandinavisk kriminallitteratur.

I samarbete med det grekiska kulturhuset i Stockholm och förlaget *Themelio* bjöd SIA in till en presentation av den gripande boken *Gavra. Historien om en grekisk by och dess invånare*. Boken, som skrivits av Thomas Thomell och Gunnar Olofsson skildrar viktiga kapitel i både Grekland och Sveriges historia genom att berätta om en grupp greker som med erfarenheter av två världskrig lämnade sitt hemland på 60-talet för att arbeta på Lessebo pappersbruk i Småland, och som sedan återvände hem.

Skandinaviska kriminalromaner är mycket populära i Grekland. Terminens verksamhet avslutades med en författarträff där Nikos Georgiades bok *Guide till skandinavisk kriminallitteratur* (Οδηγός για την Σκανδιναβική αστυνομική λογοτεχνία) presenterades i ett samtal mellan författaren, journalisten Ioanna Kleftogiannis och litteraturvetaren Eugenia Sifaki.

Gästhemmet i Kavalla

Foto: Vasilis Theodorou.

Gästhemmet i Kavalla

Institutets gästhem i Kavalla välkomnar konstnärliga utövare och forskare som söker arbetsro och inspiration. Somliga besökare kommer på egen hand, medan andra kommer som stipendiater från till exempel Svenska Tecknarförbundet, Svenska Fotografers Förbund och Författarförbundet. Kavallahuset erbjuder en speciell atmosfär som till stor del skapas av det kreativa mötet mellan konst och vetenskap. Gästerna arbetar koncentrerat på sina egna projekt och delar samtidigt med sig av sitt arbete.

Intendentens introduktion och verksamhetsrapport

”Det är glädjande att så här i början på det nya året och i skrivande stund kunna konstatera att det har varit en mycket aktiv höst för verksamheten i Kavallahuset. Huset fylldes återigen med gäster och flera kulturella evenemang och samarbeten med staden kunde genomföras i form av två bokpresentationer och jazzmötet med svenska och grekiska studenter. Vi kunde också återuppta arbetet med fönsterrenoveringarna med Olof Ribbing, som gör husets vårdplan, och Leif Andersson.

2021 var dock under dess första hälft präglad av Covid-19-pandemin, eftersom husets verksamhet låg nere pga en längre periods lockdown i Grekland. Den stora skillnaden under 2021 jämfört med 2020 var att vi kunde öppna verksamheten igen i juni och att vi därefter i stort sett kunde ha normal verksamhet fram till stängningen i mitten på december. Fler och fler vågade ta upp resandet igen och restriktionerna lättades. Trots det stundtals ovissa och ostadiga läget så växte hoppet och känslan av att vi var på banan igen.

Huset tog under 2021 emot ca 90 gäster, det är hälften jämfört med ett ”normalår” innan pandemins utbrott. Under rådande omständigheter ett mycket tillfredsställande resultat, med tanke på att vi öppnade verksamheten först i månadskiftet maj/juni. Det är nu med stor tillförsikt vi ser fram emot kommande säsong med början i mars. Vi hoppas kunna ta emot det dubbla antalet gäster och komma upp i samma antal som vi brukade ta emot före pandemin.

Gästernas sammansättning är ungefär densamma som tidigare år, dvs. fördelade på ca 70% forskare, såväl enskilda som i grupper, från Sveriges universitet och högskolor och ca 30% illustratörer, konstnärer, författare och fotografer, de senare främst stipendiater från de tre förbunden vi samarbetar med. Under 2021 hade vi också glädjen att ta emot vår första stipendiater från Medelhavsmuseets vänförening och de tre första stipendiaterna från Lunds tekniska högskola. Det är nu bekräftat att samarbetet med Lunds universitet kommer att fortsätta och det innebär tre veckolånga stipendier årligen och som kan komma att utökas i framtiden.”

Elisabeth Gullberg

Aktiviteter under året

Trädgården

Kavallahuset och dess trädgård i maj 2021. Foto: Elisabeth Gullberg.

Under hela pandemiåret 2020 lades mycket fokus på trädgården och bland annat gjordes en kartläggning och inventering av trädgårdens växter och olika behov med hjälp av agronom Georgia Karaviti.

All husets personal, dvs. jag själv, vår trädgårdshjälp Vladimir Kaisidis, våra husmödrar Stella och Lia Vakisoulou, var involverad i trädgårdens skötsel under 2020 och första halvåret av 2021.

Under denna period föddes idén att systematiskt identifiera och dokumentera alla växterna i Kavallahusets uppskattade trädgård och att skapa en digital fil med text- och bildmaterial tillgänglig för alla. Vi ville nämligen lyfta fram att inte bara själva Kavallahuset är K-märkt sedan 1984, utan även dess trädgård. Det är mycket ovanligt både i Grekland och i Sverige och något vi sätter stort värde på.

Nedan följer en kort presentation av projektet som startade i maj 2021 och förväntas slutföras i maj 2022.

Arbetet går ut på att identifiera alla trädgårdens växter och skapa en digital fil som ska finnas tillgänglig på institutets och vänföreningens hemsidor. Den ska fungera som ett verktyg för alla som önskar upptäcka och komma i närmare kontakt med den rika floran i Kavallahusets trädgård. I den digitala filen ska växternas namn finnas på tre språk: svenska, grekiska och latin. Intill namnen ska man kunna klicka på hyperlänkar som tar fram bilder på varje växt. I projektet har trädgården delats upp i åtta områden. De viktigaste av dessa är: olivlunden, som planterades på 60-talet, vinlunden som planterades i ett senare skede, örtgården som anlades 2010 samt en del av trädgården där blom- och vilda växter odlas och kan liknas vid en blomsteräng. Både odlade och vilda växter inkluderas i dokumentationen. Kavallahusets trädgård karaktäriseras av en förvånansvärt stor mångfald på en förhållandevis liten yta!

Under arbetets gång gjordes också en kort film om husets trädgård och om projektet. Filmen, som är cirka 10 minuter lång är filmad och redigerad av Panos Boundouroglou, kan hittas på SIAs hemsida.

För första gången samlade vi också in och torkade örter från trädgården. De finns nu tillgängliga i husets alla kök och är ett mycket uppskattat inslag i gästernas matlagning.

*Lia Vakipoulou samlar in örter i husets trädgård.
Foto: Stella Vakipoulou.*

Kavallahusets vänförening har genom åren spelat en viktig roll i utformandet av trädgården genom att finansiera flera olika projekt som t.ex. örtagårdens tillkomst 2010.

I min kontakt med Vänföreningen hörde jag mig för om intresse för att hjälpa till med att sponsra en ny redskapsbod i trädgården fanns, som kronan på verket efter alla arbetsinsatser som utförts under det gångna året.

De var positiva till förslaget och åstadkom en lyckad insamling för detta ändamål. Redskapsboden är beställd och ska monteras på plats i mitten av februari 2022

Under 2021 inleddes ett samarbete med elever från yrkes- och vuxenskolan *1st Workshop Centre of Kavala / 1ο Εργαστηριακό Κέντρο Καβάλας*. Eleverna kom och skördade vindruvor i Kavallahusets trädgård i början av oktober, vilka nu skall omvandlas till vin enligt konstens alla regler. Gruppens lärare på vuxen- och yrkesskolan med inriktning på odling, trädgård och vintillverkning är agronomerna Georgia Karaviti och Georgios Lyros. Vi ser fram emot fler besök i Kavallahusets trädgård med olika teman och praktisk undervisning varje gång.

Skörd av trädgårdens vindruvor i oktober 2021. Foto: Elisabeth Gullberg.

Ett av husets stora pinjeträd efter att det beskurits i oktober 2021. Foto: Elisabeth Gullberg.

Vi har även köpt en kompostkvarn till trädgården för bättre återvinning av trädgårdsavfallet. Strävan och målet är en än mer systematisk kompostering av allt köks- och trädgårdsavfall för att på så sätt bli självförsörjande på mulljord till trädgårdens blomrabatter.

Kulturella aktiviteter

Fotografi

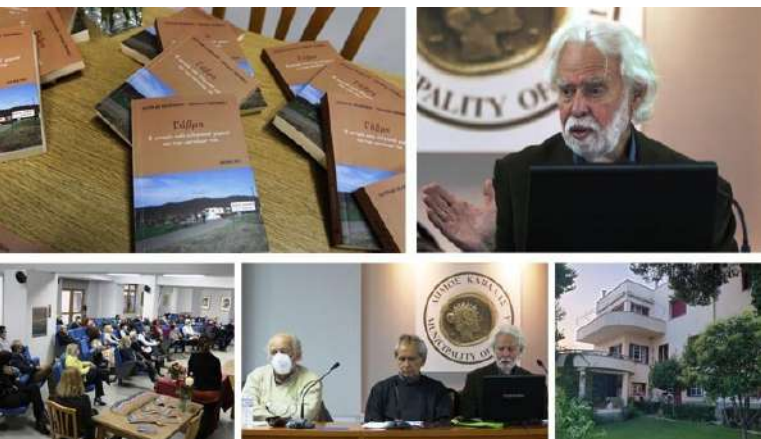
Fotograf Pia Ulins Artist talk, 1 juli 2021.

Torsdagen den 1 juli hade vi glädjen att i samarbete med Kavallas fotoklubb skapa vårt första fysiska event sedan pandemins början. Det var vår stipendiat från Svenska Fotografers Förbund, Pia Ulin, som höll ett jätteintressant och personligt *Artist talk* om sitt arbete som inrednings- och arkitekturfotograf.

Föredraget hölls utomhus på en skolgård i närheten av fotoklubbens lokaler. Det var en alldeles underbar varm sommarkväll och Pias föredrag blev mycket uppskattat.

Litteratur

Den 11 oktober presenterades översättningen av boken *Gavra. Historien om en grekisk by och dess invånare*, skriven av Thomas Thomell och Gunnar Olofsson, även i Kavalla, i samarbete med det Kommunala biblioteket.

Gavra. Historien om en grekisk by och dess invånare presenterades även i Kavalla.

Det kom mellan 35-40 åhörare till biblioteket för att lyssna till Thomas Thomell (intendent i Kavallahuset 1980-2007) i samtal med Axel Sotiris Walldén och Kosmas Charpantidis, parallellt med att skådespelaren Costas Kastanas läste utdrag ur boken. Evenemanget koordinerades av journalisten Vassilis Lolidis som gav en mycket fin inledning och presentation av talarna. Vi blev mycket stolta då han beskrev Kavallahusets roll som en viktig kulturell knutpunkt i staden och hur huset har bidragit positivt i relationerna mellan Grekland och Sverige och i det kulturella utbytet mellan länderna genom åren.

Onsdagen den 1 december 2021 välkomnade Kavallahuset den framstående poeten och akademiledamoten Jila Mossaed.

Från bokpresentationen i Kavallahusets bibliotek. Foto: Katerina Koumanidou.

Jila Mossaed medverkade på bokmässan i Thessaloniki och kom till Kavalla med anledning av att ett urval av hennes dikter nyligen har översatts till grekiska av Despina Kaitatzi-Chouloumi. Boken har fått titeln *Du ger mig friheten att inte tillhöra*.

Det blev en vacker poesiäfton där Jila Mossaeds dikter presenterades samtidigt som hon berättade om sitt liv och skrivande, men också om när hon tvingades lämna sitt hemland Iran.

Poeten Georgia Triantafyllidou från Kavalla och Despina Kaitatzi-Chouloumi, som översatt dikterna, introducerade Jila Mossaed och hennes verk, medan filologen Katerina Iliadou reciterade dikter på grekiska språket. Samma dikter lästes även av Jila Mossaed själv på svenska. Också denna bokpresentation skedde i samarbete med det Kommunala biblioteket i Kavalla.

Biträdande direktören för Atheninstitutet, Patrik Klingborg fanns på plats och hälsade välkommen tillsammans med intendenten Elisabeth Gullberg. Dagen efter evenemanget besökte Jila Mossaed flyktinglägret utanför Kavalla för att träffa och prata med persisktalande flyktingar från Afghanistan och Iran.

"Att mina dikter översatts till ett vackert språk, med djupa rötter i mänsklighetens historia, gör mig glad. Grekiskan är ett språk som jag beundrar och som väcker min nyfikenhet."
Jila Mossaed

Interna kulturkvällar

Vi hann också med några intressanta och uppskattade interna kulturkvällar i husets bibliotek under hösten.

10 november: *Mellanrummet mellan ord och bild*. Vår tecknarstipendiat Linda Holmer inledde genom att berätta om bilder, text och tillkomsten av bilderboken *Stiftet*. Ett intressant samtal uppstod efteråt med många inspirerande tankar och infallsvinklar i ämnet.

Linda Holmer, stipendiat från Svenska tecknare. Foto: Gudrun Olsson.

Musik

Kavalla Jazz Session

Höstens kulturaktiviteter avslutades 9-11 december med jazz workshop i Kavallahuset med studenter från Fridhems jazzlinje i Sverige och från Joniska universitetet på Korfu i Grekland. Projektet, som genomfördes för tredje året i rad, är ett samarbete mellan Svenska institutet i Athen, Kavalla kommun, Kavallas kommunala musikskola och jazzinstitutionerna vid Joniska universitetet och Fridhems folkhögskola. Se också föregående avsnitt.

Grekiska och svenska jazzstudenter spelar i Kavallahusets bibliotek. Foto: Elisabeth Gullberg.

Reserapport

Eva Sommestad Holtens

13 januari 2022

“Tankar från min vistelse i Kavalla

När jag i november 2021 kom till svenska huset i Kavalla för att stanna två veckor, var det första gången och en stor upplevelse. Och vem hade kunnat tro att det skulle vara sommarvärme?

Inte minst inspirerande och tankeväckande var det att komma till en plats, som historiskt och politiskt har en så speciell historia. Det osmanska arvet, att området så sent blev grekiskt, ingick i folkomflyttningarna mellan Turkiet och Grekland, men också hela denna internationella tobaksutskuggning, och hur det påverkat arkitektur och liv. I Sverige hade vi ju affärsmän också i Baku, Sankt Petersburg o.s.v. Men det här hade jag aldrig hört talas om. Samtidigt finns Greklands nuvarande utmaningar så närvarande. Platsen får mig att fundera på de stora historiska och mänskliga perspektiven med uppgång och fall, katastrofer, nytänkande och förändringar. Allt får också ett annat perspektiv med det stora havet som en ständig kontakt till andra tider, platser och möjligheter.

Jag var också väldigt glad för huset och kollegerna, blandningen av forskare, akademiker och konstnärer. Även om jag själv jobbar konstnärligt, är den andra inputen för mig lika viktig, och det var det mycket av. Jag vet inte om vi hade extra tur, men det var väldigt aktivt och inspirerande sällskap.

Om man som jag är design- och arkitekturintresserad, så är det ju också en extra thrill att bo i ett sådant hus och läsa om möblerna i böckerna i biblioteket! Jag ser i det hela fram mot, att komma tillbaka och mer systematiskt dyka in i bokhyllorna. Till en förhoppningsvis nästa gång lovar jag också, att ta med mig några egna verk, det som jag missade denna gång.

Till sist vill jag säga tack och tillykke till den fantastiska trädgården, där jag tillbringade en stor del av min tid och riggade upp computer och anteckningar. På kartan ser den ut till att vara den största i hela staden hur bra kan man ha det?! Ett särskilt hjärta till olivlunden som jag ofta placerade i siktlinjen att vila blicken på.

Jag hoppas på att komma tillbaka. Det är ofattligt vad man, om det vill sig, kan få gjort när man reser bort för koncentrerat arbete, och så blev det också denna gång. Det lilla som var kvar att göra på mitt operasynopsis om skulptören Gian Lorenzo Bernini, blev först färdigt nu i januari.

Nästan allt gjordes på bara två veckor i Kavalla, med den koncentration huset kunde ge. Det som behövs för att lösa utmanande uppgifter är ju skönhet, koncentration, avstressande inspiration från kolleger och sist men inte minst att omgivningarna lockar till, att man verkligen kommer iväg och rör på sig!

Tack Elisabeth
Och hoppas vi ses igen.”
Eva Sommestad Holten

*Lena Sommestad vid Kavallahusets örtagård.
Foto: Eva Sommestad.*

Personalen 2021

Direktör	Jenny Wallensten
Biträdande direktör	Patrik Klingborg
Administratör & Kultursekreterare	Eleni Androvic
Administratör	Katerina Gabierakis
Intendent i Kavalla	Elisabeth Gullberg
Husens omvårdnad	Kalliopi Kalli, Dimitra Tsiara & Irini Damaskou (Athen), Stella Vakipoulou & Evangelia Vakipoulou (Kavalla)
Ekonomikonsult	Anna Henriksson (timavlönad)
Trädgårdsmästare	Vladimir Kaisidis (Kavalla)
Ekonom	Kristina Björkstén Jersenius (Stockholm)
Redaktör	Julia Habetzeder (Stockholm)
Praktikanter	Carl William Eliasson Henrik Werthén

Personalen i Athen: Patrik Klingborg, Jenny Wallensten, Kalliopi Kalli, Dimitra Tsiara, Eleni Androvic, Katerina Gabierakis.

Personalen i Kavalla: Vladimir Kaisidis, Elisabeth Gullberg, Evangelia Vakipoulou, Stella Vakipoulou.
Foto: Ioannis Kyprianidis.

Institutets styrelse består av en ordförande som utses av regeringen, samt nio eller tio ytterligare ledamöter, vilka tillsammans väljer skattmästare, vice ordförande och sekreterare. Universitetsämnet Antikens kultur och samhällsliv (AKS) väljer en ledamot från varje institution där disciplinen finns representerad. Vidare ingår en representant för grekiska språket, liksom en för konstvetenskap, samt en representant för Svenska Klassikerförbundet. En studentrepresentant väljs av Samarbetsnämnden för doktorander i AKS och klassiska språk.

Styrelsen 2021

Ordförande	Ruth Jacoby
Vice ordförande	Gunnel Ekroth, professor i Antikens kultur och samhällsliv, Uppsala universitet
Skattmästare	Lars Johan Cederlund/Staffan Bengtsson
Sekreterare	Jenni Hjohlman, Redaktör, Vitterhetsakademien
Studentrepresentant	Peder Flemestad, doktorand i Antikens kultur och samhällsliv, Lunds universitet.
Övriga ledamöter	Helene Whittaker, professor i Antikens kultur och samhällsliv, Göteborgs universitet/Kristian Göransson, universitetslektor i Antikens kultur och samhällsliv, Göteborgs universitet Henrik Gerding, professor i Antikens kultur och samhällsliv, Lunds universitet Ann-Louise Schallin, professor i Antikens kultur och samhällsliv, Stockholms universitet David Westberg, universitetslektor i Grekiska, Uppsala universitet/Dennis Searby, professor i grekiska, Stockholms universitet Britt-Inger Johansson, professor i Konstvetenskap, Uppsala Universitet/ Alexandra Fried, universitetslektor i konstvetenskap, Göteborgs universitet Kjell Weinius, Svenska Klassikerförbundet

Svenska institutet framför sina varmaste tack till:

Det Grekiska Kulturdepartementet
Lina Mendoni, minister för kultur och idrott
Georgios Didaskalou, generalsekreterare
Polyxeni Adam-Veleni
Elena Kountouri
Konstantina Benisi
Julia Papagerogiou
Georgia Fakarou

Den länsantikvariska myndigheten i Argolis
Alkestis Papadimitriou
Angeliki Kossiva

Den länsantikvariska myndigheten i Chania
Eleni Papadopoulou
Maria Andreadaki-Vlazaki
Eftichia Protopapadaki

Den länsantikvariska myndigheten i Karditsa
Maria Vaiopoulou
Kostas Vouzaxakis
Fotini Tsiouka
Konstantinos Nousios

Den länsantikvariska myndigheten i Kavalla
Stavroula Dadaki
Michalis Lichounas

Den länsantikvariska myndigheten i Messenien
Evangelia Militsi-Kechagia
Stamatis Fritzilas

Den länsantikvariska myndigheten för Pireus och öarna
Stella Chrysoulaki
Maria Giannopoulou

Svenska institutet i Rom
Ulf R. Hansson
Fanny Lind
Soprintendenza Archeologia, belle arti e paesaggio per
il Comune di Venezia e Laguna
Marina Militare, Istituto di Studi Militari Marittimi
Venezia, Museo Storico Navale

Sveriges ambassad i Athen
H.E. Charlotte Sammelin
H.E. Johan Borgstam
Pär Skånberg
Sofia Keramida

Greklands ambassad i Stockholm
H.E. Andreas Fryganas
Nicky Psychari
Despina Poulou

Kavalla kommun
Dimofelia, Public Benefit Organisation of the City of
Kavala
Kommunala konservatoriet i Kavala

Souflí kommun
Vänföreningen Chrysalida

Jazzlinjen på Fridhems Folkhögskola
Anders Vestergård

Joniska universitetets Jazzutbildning
Dimos Dimitriadis

Athens School of fine Arts
Alexandra Georgiadou

ANASA Cultural Center
Michael Afolayan

Svenska Språkföreningen i Athen

Föreningen Svenska Atheninstitutets vänner

Föreningen Kavallahusets vänner

Grekiska Kulturhuset i Stockholm
Apostolis Papakostas

Vasilis Theodorou, fotograf

Välgörare

Enboms donationsfond

Föreningen Kavallarhusets vänner

Föreningen Svenska Atheninstitutets Vänner

Gunvor och Josef Anérs Stiftelse

Helge Ax:son Johnsons Stiftelse

Herbert och Karin Jacobssons Stiftelse

Ingemar och Lillemor Mundebo

Kungliga Vitterhetsakademien

Längmanska Kulturfonden

Magnus Bergvalls Stiftelse

Riksbankens Jubileumsfond

Åke Wibergs Stiftelse

Foto: Vasilis Theodorou.

Vänföreningar

Institutet har två vänföreningar, Föreningen Svenska Atheninstitutets vänner och Kavallarhusets vänner. Vi tackar dem båda för ett gott och mycket uppskattat samarbete under 2021!

För mer information om aktiviteter och medlemskap, besök gärna <http://athenvannerna.se> och <https://kavallavannerna.se>.

Kavallavännernas höstfest. Fotografen Åke Ericsson talade om Athos - en värld utan kvinnor. Foto: Johanna Wulff.

SWEDISH
INSTITUTE
at ATHENS

Grekland

Svenska institutet i Athen, Mitseon 9, 117 42 Athen, Tel. +30 210 923 21 02 E-post: swedinst@sia.gr
Gästhemmet i Kavalla, Emilianou 13, 654 03 Kavalla, Tel. +30 2510 223352 E-post: kavallahuset@sia.gr

Sverige

Stiftelsen Svenska institutet i Athen, Skeppargatan 8, 114 52 Stockholm, Tel. +46 (0)8 662 19 40 E-post: sia@medelhavsinstituten.se

www.sia.gr

 [SwedishInstituteAthens](https://www.facebook.com/SwedishInstituteAthens)

 [swedinst](https://www.instagram.com/swedinst)

 [Swedish Institute at Athens](https://www.youtube.com/SwedishInstituteatAthens)